

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2018 m. rugsėjo 20 d.
(OR. en)

12266/1/18
REV 1

Tarpinstitucinė byla:
2018/0902(NLE)

FREMP 146
JAI 894
POLGEN 154
AG 22

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Parlamento vardu pasirašiusios Teisėkūros aktų direktorato direktorės Ellen ROBSON
gavimo data:	2018 m. rugsėjo 18 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENUI
Dalykas:	Pasiūlymas dėl TARYBOS SPRENDIMO dėl aiškaus pavojaus, kad Vengrija gali šiurkščiai pažeisti teisinės valstybės principą, nustatymo

Delegacijoms pridedama 2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiūlymo, kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnio 1 dalį Taryba raginama nustatyti, ar esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga.

PRIIMTI TEKSTAI

Negalutinė redakcija

P8_TA-PROV(2018)0340

Padėtis Vengrijoje

2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiūlymo, kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnio 1 dalį Taryba raginama nustatyti, ar esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga (2017/2131(INL))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį, visų pirma į jos 2 straipsnį ir 7 straipsnio 1 dalį,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją,
- atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir jos protokolus,
- atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,
- atsižvelgdamas į tokias tarptautines Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos žmogaus teisių sutartis, kaip Europos socialinė chartija ir Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija),
- atsižvelgdamas į savo 2017 m. gegužės 17 d. rezoliuciją dėl padėties Vengrijoje¹,
- atsižvelgdamas į savo 2015 m. gruodžio 16 d.² ir 2015 m. birželio 10 d.³ rezoliucijas dėl padėties Vengrijoje,
- atsižvelgdamas į savo 2013 m. liepos 3 d. rezoliuciją „Pagrindinių teisių padėtis Vengrijoje: standartai ir praktika (pagal 2012 m. vasario 16 d. Europos Parlamento rezoliuciją)“⁴,
- atsižvelgdamas į savo 2012 m. vasario 16 d. rezoliuciją dėl pastarųjų politinių įvykių

¹ Priimti tekstai, P8_TA(2017)0216.

² OL C 399, 2017 11 24, p. 127.

³ OL C 407, 2016 11 4, p. 46.

⁴ OL C 75, 2016 2 26, p. 52.

- Vengrijoje¹ ir 2011 m. kovo 10 d. rezoliuciją dėl Vengrijos žiniasklaidos įstatymo²,
- atsižvelgdamas į savo 2016 m. spalio 25 d. rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo³,
 - atsižvelgdamas į savo 2004 m. balandžio 20 d. teisėkūros rezoliuciją dėl Komisijos komunikato „Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnis. Pagarba vertybėms, kuriomis grindžiama Sąjunga, ir jų rėmimas“⁴,
 - atsižvelgdamas į 2003 m. spalio 15 d. Komisijos komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui „Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnis. Pagarba vertybėms, kuriomis grindžiama Sąjunga, ir jų rėmimas“⁵,
 - atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) metines ataskaitas,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 45, 52 ir 83 straipsnius,
 - atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pranešimą ir Biudžeto kontrolės komiteto, Kultūros ir švietimo komiteto, Konstitucinių reikalų komiteto bei Moterų teisių ir lyčių lygybės komiteto nuomones (A8-0250/2018),
- A. kadangi Sąjunga grindžiama tokiomis vertybėmis, kaip pagarba žmogaus orumui, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises – taip nustatyta ES sutarties 2 straipsnyje ir atspindėta ES pagrindinių teisių chartijoje bei įtvirtinta tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse – ir kadangi šios vertybės, kurios yra bendros valstybėms narėms ir kurių laikytis visos valstybės narės įsipareigojo laisva valia, yra teisių, kuriomis naudojasi Sąjungos gyventojai, pamatas;
- B. kadangi bet koks aiškus šiurkštaus vertybių, nurodytų ES sutarties 2 straipsnyje, pažeidimo valstybėje narėje pavojus nėra susijęs vien su konkrečia valstybe nare, kurioje minėtasis pavojus kyla, – jis daro poveikį ir kitoms valstybėms narėms, jų tarpusavio pasitikėjimui ir pačiam Sąjungos pobūdžiui bei jos piliečių pagrindinėms teisėms, numatytoms Sąjungos teisėje;
- C. kadangi, kaip pažymima 2003 m. Komisijos komunikate dėl ES sutarties 7 straipsnio, šios sutarties 7 straipsnio taikymo sritis neapsiriboja pagal Sutartį numatytomis pareigomis, apie kurias kalbama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnyje, ir kadangi Sąjunga gali įvertinti, ar yra iškilęs aiškus šiurkštaus bendrų vertybių srityse, kurios priklauso valstybių narių kompetencijai, pažeidimo pavojus;
- D. kadangi ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi numatomas prevencinis etapas, suteikiant Sąjungai galimybę imtis veiksmų, jeigu iškyla aiškus šiurkštaus bendrų vertybių pažeidimo pavojus; kadangi įgyvendinant šiuos prevencinius veiksmus numatytas dialogas su atitinkama valstybe nare ir jais siekiama išvengti galimų sankcijų;

¹ OL C 249 E, 2013 8 30, p. 27.

² OL C 199 E, 2012 7 7, p. 154.

³ OL C 215, 2018 6 19, p. 162.

⁴ OL C 104 E, 2004 4 30, p. 408.

⁵ COM(2003)0606.

- E. kadangi Vengrijos valdžios institucijos yra nuolat pasirengusios aptarti bet kurių konkrečių priemonių teisėtumą, tačiau veiksmų padėčiai ištaisyti nesiimama ir lieka nemažai susirūpinimą keliančių klausimų, neigiamai veikiančių Sąjungos įvaizdį ir jos gebėjimą veiksmingai ir patikimai ginti pagrindines teises, žmogaus teises ir demokratiją apskritai bei parodančių, kad minėtuosius klausimus Sąjunga turi spręsti išvien;
1. pažymi, kad susirūpinimą Parlamentui kelia šie klausimai:
 - konstitucinės ir rinkimų sistemos veikimas,
 - teisminių ir kitų institucijų nepriklausomumas bei teisėjų teisės,
 - korupcija ir interesų konfliktai,
 - privatumas ir duomenų apsauga,
 - saviraiškos laisvė,
 - akademinė laisvė,
 - religijos laisvė,
 - asociacijų laisvė,
 - teisė į vienodą požiūrį,
 - mažumoms priklausančių asmenų, įskaitant romus ir žydus, teisės ir apsauga nuo neapykantos kurstymo šių mažumų atžvilgiu,
 - pagrindinės migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių teisės,
 - ekonominės ir socialinės teisės;
 2. mano, kad šios rezoliucijos priede išdėstyti faktai ir tendencijos kartu kelia sisteminę grėsmę ES sutarties 2 straipsnyje išdėstytoms vertybėms ir aiškų šiurkštaus bendrų vertybių pažeidimo pavojų;
 3. atkreipia dėmesį į Vengrijos parlamento rinkimų, kurie įvyko 2018 m. balandžio 8 d., rezultatus; pabrėžia, kad bet kuri Vengrijos vyriausybė yra atsakinga už šiurkštaus ES sutarties 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimo pavojaus pašalinimą – net jeigu šis pavojus yra užsitęsusi politinių sprendimų, kuriuos yra pasiūliusios ar kuriems yra pritarusios ankstesnės vyriausybės, pasekmė;
 4. todėl, remdamasis ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi, pateikia priede pateiktą pagrįstą pasiūlymą Tarybai ir ragina Tarybą nustatyti, ar esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia ES sutarties 2 straipsnyje nurodytas vertybes, ir šiuo požiūriu parengti Vengrijai atitinkamas rekomendacijas;
 5. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją ir prie jos pridėdamą pagrįstą pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo Tarybai, Komisijai ir valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams.

REZOLIUCIJOS PRIEDAS

Pasiūlymas dėl

Tarybos sprendimo,

kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnio 1 dalį nustatoma, jog esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos Sąjungos sutartį, ypač į jos 7 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į pagrįstą Europos Parlamento pasiūlymą,

atsižvelgdama į Europos Parlamento pritarimą,

kadangi:

- (1) Sąjunga grindžiama Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 2 straipsnyje išdėstytomis vertybėmis, kurios yra bendros valstybėms narėms ir apima pagarbą demokratijai, teisinei valstybei ir žmogaus teisėms. Remiantis ES sutarties 49 straipsniu, norint įstoti į Sąjungą, būtina gerbti ir skatinti ES sutarties 2 straipsnyje išdėstytas vertybes;
- (2) Vengrijos įstojimas į Sąjungą buvo savanoriškas aktas, pagrįstas suvereniu sprendimu ir plačiu viso Vengrijos politinio spektro atstovų konsensusu;
- (3) savo pagrįstame pasiūlyme Europos Parlamentas išdėstė, kas jam kelia susirūpinimą dėl padėties Vengrijoje. Pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai pirmiausia susiję su konstitucinės ir rinkimų sistemos veikimu, teisminių ir kitų institucijų nepriklausomumu, teisėjų teisėmis, korupcija ir interesų konfliktais, privatumu ir duomenų apsauga, saviraiškos laisve, akademinė laisve, religijos laisve, asociacijų laisve, teise į vienodą požiūrį, mažumoms priklausančių asmenų, įskaitant romus ir žydus, teisėmis ir apsauga nuo neapykantos kurstymo šių mažumų atžvilgiu, pagrindinėmis migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių teisėmis bei ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis;
- (4) Europos Parlamentas taip pat pažymėjo, kad Vengrijos valdžios institucijos yra nuolat pasirengusios aptarti bet kurios konkrečios priemonės teisėtumą, tačiau nesiėmė jokių veiksmų, kurie buvo rekomenduojami ankstesnėse jo rezoliucijose;
- (5) Europos Parlamentas savo 2017 m. gegužės 17 d. rezoliucijoje dėl padėties Vengrijoje pažymėjo, kad, esant dabartinei padėčiai Vengrijoje, aiškiai rizikuojama stipriai paminti vertybes, įtvirtintas ES sutarties 2 straipsnyje, ir esama pagrindo ES sutarties 7 straipsnio 1 dalyje nurodytai procedūrai inicijuoti;
- (6) Komisija savo 2003 m. komunikate dėl ES sutarties 7 straipsnio išvardijo daugybę informacijos šaltinių, į kuriuos turi būti atsižvelgta stebint, ar gerbiamos ir remiamos bendros vertybės, pvz., į tarptautinių organizacijų ataskaitas, NVO ataskaitas ir

regioninių bei tarptautinių teismų sprendimus. Daugybė nacionalinio, Europos ir tarptautinio lygmens subjektų yra pareiškę gilų susirūpinimą dėl demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių padėties Vengrijoje – tarp jų Sąjungos institucijos ir organai, Europos Taryba, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO), Jungtinės Tautos (JT) ir įvairios pilietinės visuomenės organizacijos – tačiau tai laikoma teisiškai neįpareigojančiomis nuomonėmis, nes Sutarčių nuostatas gali aiškinti tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT);

Konstitucinės ir rinkimų sistemos veikimas

- (7) Venecijos komisija ne kartą pareiškė susirūpinimą dėl konstitucijos kūrimo proceso Vengrijoje – tiek kalbant apie Pagrindinį įstatymą, tiek apie jo pataisas. Ji teigiamai įvertino tai, kad Pagrindiniu įstatymu nustatoma konstitucinė tvarka, pagrįsta demokratija, teisine valstybe ir pagrindinių teisių apsauga kaip pagrindiniais principais, ir pripažino pastangas nustatyti konstitucinę tvarką laikantis bendrų Europos demokratinių vertybių ir standartų bei reglamentuoti pagrindines teises ir laisves vadovaujantis privalomais tarptautiniais dokumentais. Kritika buvo sutelkta į tai, kad procesui trūko skaidrumo, jame deramai nedalyvavo pilietinė visuomenė, nevyko tikros konsultacijos, iškilo pavojus valdžių padalijimui ir buvo susilpninta nacionalinė stabdžių ir atsvarų sistema;
- (8) įgyvendinus konstitucinę reformą buvo apribotos Vengrijos Konstitucinio Teismo kompetencijos – taip pat ir kalbant apie biudžeto klausimų nagrinėjimą, *actio popularis* panaikinimą, galimybę Teismui remtis savo teismų praktika iki 2012 m. sausio 1 d. ir Teismo galimybės peržiūrėti bet kurių Pagrindinio įstatymo pataisų, išskyrus tas, kurios yra tik procedūrinio pobūdžio, konstitucingumą apribojimą. Venecijos komisija pareiškė esanti rimtai susirūpinusi dėl šių apribojimų ir dėl teisėjų skyrimo tvarkos bei į savo 2012 m. birželio 19 d. priimtą nuomonę dėl 2011 m. Akto Nr. CLI dėl Vengrijos Konstitucinio Teismo ir į 2013 m. birželio 17 d. priimtą nuomonę dėl Vengrijos Pagrindinio įstatymo ketvirtosios pataisos įtraukė rekomendacijas Vengrijos valdžios institucijoms, kaip užtikrinti būtiną stabdžių ir atsvarų sistemos veikimą. Savo nuomonėse Venecijos komisija paminėjo ir ne vieną teigiamą reformų elementą, pvz., nuostatas dėl biudžeto garantijų, teisėjų perrinkimo atsisakymo ir teisės inicijuoti procesą *ex post* peržiūrai atlikti priskyrimo pagrindinių teisių komisarui;
- (9) JT Žmogaus teisių komitetas 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą, kad dėl dabartinės konstitucinių skundų tvarkos labiau ribojamos galimybės kreiptis į Konstitucinį Teismą, nėra nustatytas terminas konstitucinei peržiūrai atlikti ir ją taikant nesustabdomas užginčyto teisės akto galiojimas. Jis taip pat paminėjo, kad dėl naujojo Konstitucinio Teismo akto nuostatų susilpnėjo teisėjų kadencijos saugumas ir, pakeitus teisėjų skyrimo tvarką, Teismo teisėjų skaičių ir jų pensinį amžių, padidėjo vyriausybės įtaka Konstitucinio Teismo sudėčiai ir veikimui. Komitetas pareiškė esąs susirūpinęs ir dėl to, kad apribota Konstitucinio Teismo kompetencija ir įgaliojimai peržiūrėti teisės aktus, turinčius įtakos biudžeto klausimams;
- (10) ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro ribotus įgaliojimus turinti rinkimų stebėjimo misija savo 2018 m. birželio 27 d. ataskaitoje pažymėjo, kad techniniu požiūriu rinkimai buvo administruojami profesionaliai ir skaidriai, kad apskritai pagrindinių teisių ir laisvių buvo paisoma, tačiau rinkimų atmosfera buvo priešiška. Rinkimų administracija savo įgaliojimus vykdė profesionaliai ir skaidriai, o suinteresuotosios šalys ją apskritai pasitikėjo ir vertino kaip nešališką. Kampanija buvo

dinamiška, tačiau dėl priešiškos ir bauginančios kampanijos retorikos esminėms diskusijoms reikalinga erdvė buvo apribota, taigi rinkėjai turėjo mažiau galimybių priimti informaciją pagrįstą sprendimą. Viršutinės viešojo kampanijos finansavimo ir išlaidų ribos buvo nustatytos siekiant užtikrinti vienodas galimybes visiems kandidatams. Vis dėlto kandidatų galimybes varžyti vienodomis sąlygomis stipriai pakirto pernelyg didelės valdžios išlaidos reklamai, skirtai visuomenei informuoti: tai sustiprino valdančiosios koalicijos kampanijos žinią. Tai, kad informaciją apie išlaidas buvo reikalaujama pateikti tik po rinkimų, rinkėjams iš esmės neleido sužinoti apie kampanijų finansavimą, o tai itin svarbu priimant informaciją pagrįstą sprendimą. Rinkimų stebėjimo misija taip pat pareiškė susirūpinimą dėl vienmandačių rinkimų apygardų nustatymo. Panašiai susirūpinimas buvo pareikštas bendroje 2012 m. birželio 18 d. nuomonėje dėl Akto dėl Vengrijos parlamento narių rinkimų, kurią priėmė Venecijos komisija ir Demokratinių rinkimų taryba ir kurioje buvo pažymėta, kad rinkimų apygardos turi būti nustatomos skaidriai ir profesionaliai – užtikrinant objektyvų ir nepriklausomą procesą, t. y. vengiant trumpalaikių politinių tikslų (nesąžiningo rinkimų apygardų ribų nustatymo);

- (11) pastaraisiais metais Vengrijos vyriausybė aktyviai naudojosi nacionalinėmis konsultacijomis, išplėsdama tiesioginę demokratiją nacionaliniu lygmeniu. 2017 m. balandžio 27 d. Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad ne vienas per nacionalinę konsultaciją „Sustabdykime Briuselį“ nuskambėjęs teiginys ir tvirtinimas neatitiko faktų arba buvo smarkiai klaidinantis. 2015 m. gegužės mėn. Vengrijos vyriausybė taip pat surengė konsultaciją „Migracija ir terorizmas“, o 2017 m. spalio mėn. – konsultaciją, nukreiptą prieš vadinamąjį G. Soroso planą. Šių konsultacijų metu buvo brėžiama paralelė tarp terorizmo ir migracijos, skatinama neapykanta migrantams, o pirmiausia taikytasi į George'o Soroso asmenį ir Sąjungą;

Teisminių ir kitų institucijų nepriklausomumas bei teisėjų teisės

- (12) 2011 m. atlikus didelius teisinės sistemos pakeitimus, sukurtos naujosios Nacionalinės teismų administracijos pirmininkui buvo patikėti dideli įgaliojimai. Venecijos komisija pastaruosius kritiškai įvertino savo 2012 m. kovo 19 d. priimtoje nuomonėje dėl 2011 m. Akto Nr. CLXII dėl teisėjų juridinio statuso ir darbo užmokesčio bei dėl 2011 m. Akto Nr. CLXI dėl Vengrijos teismų struktūros ir administravimo, taip pat savo 2012 m. spalio 15 d. priimtoje nuomonėje dėl konstitucinių įstatymų dėl teisminių institucijų. Panašų susirūpinimą 2012 m. vasario 29 d. ir 2013 m. liepos 3 d. pareiškė JT specialusis pranešėjas teisėjų ir teisininkų nepriklausomumo klausimais, o savo 2015 m. kovo 27 d. priimtame pranešime – ir Valstybių prieš korupciją grupė (GRECO). Visi šie subjektai pabrėžė būtinybę stiprinti kolektyvinės institucijos – Nacionalinės teismų tarybos, kaip priežiūros instancijos – vaidmenį, nes Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas, kurį renka Vengrijos parlamentas, negali būti laikomas teismų savivaldos institucija. Vadovaujantis tarptautinėmis rekomendacijomis, Nacionalinės teismų administracijos pirmininko statusas buvo pakeistas, o pirmininko įgaliojimai apriboti, siekiant labiau subalansuoti pirmininko ir Nacionalinės teismų tarybos funkcijas;
- (13) nuo 2012 m. Vengrija ėmėsi teigiamų veiksmų, kad kai kurios Nacionalinės teismų administracijos pirmininko funkcijos būtų perduotos Nacionalinei teismų tarybai, siekiant labiau subalansuoti šių dviejų institucijų veiklą. Tačiau būtina eiti dar toliau. Savo 2015 m. kovo 27 d. priimtame pranešime GRECO ragino kuo labiau sumažinti potencialią riziką, susijusią su sprendimais, kuriuos savo nuožiūra priima Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas. Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas,

be kita ko, gali perkelti ir paskirti teisėjus, be to, jis atlieka tam tikrą vaidmenį užtikrinant teisminę drausmę. Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas taip pat teikia rekomendacijas Vengrijos prezidentui dėl teismų vadovų, įskaitant apeliacinių teismų pirmininkus ir jų pavaduotojus, paskyrimo ir pašalinimo. GRECO palankiai įvertino neseniai priimtą Teisėjų etikos kodeksą, tačiau laikėsi nuomonės, kad jis galėtų būti aiškesnis ir kad darbuotojams galėtų būti rengiami mokymai. GRECO taip pat pripažino 2012–2014 m. Vengrijoje atliktus teisėjų įdarbinimo ir atrankos procedūrų taisyklių pakeitimus: taip Nacionalinei teismų tarybai buvo suteiktas didesnis priežiūros vaidmuo atrankos proceso metu. 2018 m. gegužės 2 d. Nacionalinė teismų taryba surengė posėdį, kuriame vienbalsiai priėmė sprendimus dėl Nacionalinės teismų administracijos pirmininko praktikos, kai kvietimai teikti paraiškas teisėjo ir aukštesnio rango pareigoms užimti paskelbiami nesėkmingais. Šiais sprendimais pirmininko praktika buvo pripažinta neteisėta;

- (14) 2018 m. gegužės 29 d. Vengrijos vyriausybė pristatė Pagrindinio įstatymo septintosios pataisos projektą (T/332), o 2018 m. birželio 20 d. šią pataisą priėmė. Remiantis ja nustatyta nauja administracinių teismų sistema;
- (15) 2012 m. lapkričio 6 d. ESTT paskelbus sprendimą byloje *Komisija / Vengrija*, C-286/12¹, kuriame pažymima, kad, priimdama nacionalinę sistemą, pagal kurią teisėjai, prokurorai ir notariai privalo išeiti į pensiją sulaukę 62 metų, Vengrija nevykdė savo įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, 2013 m. Vengrijos parlamentas priėmė Aktą Nr. XX, kuriame numatyta, kad teisėjų pensinis amžius dešimties metų laikotarpiu laipsniškai mažės iki 65 metų, ir nustatyti grąžinimo į pareigas arba kompensacijos išmokėjimo kriterijai. Remiantis šiuo aktu, į pensiją išėjusiems teisėjams palikta galimybė grįžti į ankstesnes pareigas tame pačiame teisme tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir iki priimančios nuostatos dėl išėjimo į pensiją, arba, jeigu jie nepageidauja grįžti, jiems skiriama 12 mėnesių vienkartinė išmoka už neišmokėtą atlyginimą arba sudaroma galimybė kreiptis į teismą dėl papildomos kompensacijos, tačiau grąžinimas į vadovaujamas administracines pareigas neužtikrinamas. Nežiūrint į tai, Komisija pripažino Vengrijos priemones, skirtas šios šalies teisės dėl išėjimo į pensiją nuostatas suderinti su Sąjungos teise. Tarptautinės advokatų asociacijos Žmogaus teisių institutas savo 2015 m. spalio mėn. ataskaitoje pažymėjo, kad dauguma pašalintų teisėjų į savo pradines pareigas negrįžo – iš dalies todėl, kad jų ankstesnės pareigos jau buvo užimtos. Jis taip pat pažymėjo, kad Vengrijos teisminių institucijų nepriklausomumas ir nešališkumas negali būti užtikrintas ir kad teisinės valstybės padėtis tebėra nusilpusi;
- (16) Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) savo 2015 m. liepos 16 d. sprendime *Gazsó prieš Vengriją* pažymėjo, kad buvo pažeista teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir teisė į veiksmingą teisinę gynybą. EŽTT padarė išvadą, jog pažeidimus lėmė praktika, apimanti pasikartojantį Vengrijos nesugebėjimą užtikrinti, kad procedūros, pagal kurias nustatomos pilietinės teisės ir pareigos, būtų baigtos per deramą laiką, ir imtis priemonių, kad ieškovai galėtų kreiptis dėl žalos atlyginimo už nacionaliniu lygmeniu pernelyg ilgai trunkantį civilinį procesą. Šis sprendimas dar nevykdomas. 2016 m. priimtame Civilinio proceso kodekse numatytas greitesnis civilinis procesas pradedant taikyti dviejų etapų procedūrą. Vengrija informavo Europos Tarybos Ministrų Komitetą, kad iki 2018 m. spalio mėn. bus priimtas naujas įstatymas, kuriuo bus sukurta veiksminga teisių gynimo priemonė, taikytina užsitęsusių procedūrų atveju;

¹ 2012 m. lapkričio 6 d. ESTT sprendimas byloje *Komisija / Vengrija*, C-286/12, ECLI:EU:C:2012:687.

- (17) EŽTT savo 2016 m. birželio 23 d. sprendime *Baka prieš Vengriją* pažymėjo, kad buvo pažeista Andrásos Bakos, 2009 m. birželio mėn. išrinkto Aukščiausiojo Teismo pirmininku šešerių metų kadencijai, tačiau nustojusio eiti šias pareigas remiantis Pagrindinio įstatymo pereinamosiomis nuostatomis, pagal kurias numatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisių perėmėja tampa Vengrijos Kurija, teisė kreiptis į teismą ir saviraiškos laisvė. Šis sprendimas dar nevykdomas. 2017 m. kovo 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas paragino imtis priemonių, siekiant užkirsti kelią tolesniam pirmalaikiam teisėjų šalinimui panašiais pagrindais ir bet kokiam piktnaudžiavimui šiuo atžvilgiu. Vengrijos vyriausybė pažymėjo, kad šios priemonės nėra susijusios su sprendimo įgyvendinimu;
- (18) 2008 m. rugsėjo 29 d. Duomenų apsaugos komisijos vadovu šešerių metų kadencijai buvo paskirtas András Jóri. Tačiau Vengrijos parlamentas nusprendė reformuoti duomenų apsaugos sistemą ir komisiją pakeisti nacionaline duomenų apsaugos ir informacijos laisvės institucija, šiam sprendimui įsigaliojant 2012 m. sausio 1 d. A. Jóri teko palikti pareigas iki pasibaigiant jo kadencijos laikotarpiui. 2014 m. balandžio 8 d. ESTT nusprendė, kad priežiūros institucijų nepriklausomumas neišvengiamai apima pareigą leisti joms dirbti visą savo kadenciją ir kad Vengrija nevykdė savo įsipareigojimų, numatytų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 95/46/EB¹. Vengrija iš dalies pakeitė komisijos vadovo skyrimo taisykles, pateikė atsiprašymą ir išmokėjo sutartą kompensacijos sumą;
- (19) Venecijos komisija savo 2012 m. birželio 19 d. priimtoje nuomonėje dėl 2011 m. Akto Nr. CLXIII dėl prokuratūros ir 2011 m. Akto Nr. CLXIV dėl generalinio prokuroro, prokurorų ir kitų prokuratūros darbuotojų statuso bei prokuroro karjeros Vengrijoje nustatė ne vieną trūkumą. GRECO savo 2015 m. kovo 27 d. priimtame pranešime ragino Vengrijos valdžios institucijas imtis papildomų veiksmų, siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui ir sustiprinti prokuratūros nepriklausomumą, *inter alia*, atsisakant galimybės generaliniam prokurorui būti pakartotinai išrinktam. Be to, GRECO ragino užtikrinti, kad drausminės procedūros prieš eilinius prokurorus būtų skaidresnės, o sprendimai perduoti vieno prokuroro bylas kitam būtų priimami vadovaujantis griežtais teisiniais kriterijais ir pagrindais. Pasak Vengrijos vyriausybės, 2017 m. GRECO atitikties ataskaitoje pripažinta pažanga, kurią Vengrija padarė sprendama prokurorų klausimą (Vengrijos valdžios institucijos dar nėra davusios leidimo jos paskelbti, nepaisant GRECO plenariniuose posėdžiuose skambėjusių raginimų). Šiuo metu laukiama antrosios atitikties ataskaitos;

Korupcija ir interesų konfliktai

- (20) GRECO savo 2015 m. kovo 27 d. priimtame pranešime ragino parengti Vengrijos parlamento narių elgesio kodeksus, susijusius su orientavimu interesų konflikto atvejais. Be to, parlamento nariai taip pat turėtų būti įpareigoti *ad hoc* pranešti apie kylančius interesų konfliktus, kartu numatant griežtesnį įsipareigojimą teikti turto deklaracijas. Turėtų būti numatytos ir nuostatos, kuriomis būtų leidžiama taikyti sankcijas už klaidingų turto deklaracijų pateikimą. Maža to, turto deklaracijos turėtų būti viešinamos internete, siekiant užtikrinti tikrą visuotinę kontrolę. Turėtų būti sukurta standartinė elektroninė duomenų bazė, kurioje, laikantis skaidrumo principo, būtų galima rasti visas

¹ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995 11 23, p. 31).

deklaracijas ir jų pakeitimus;

- (21) ESBO Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuro ribotus įgaliojimus turinti rinkimų stebėjimo misija savo 2018 m. birželio 27 d. ataskaitoje padarė išvadą, kad ribota kampanijų išlaidų stebėsena ir išsamių ataskaitų apie kampanijų finansavimo šaltinius nebuvimas iki pasibaigiant rinkimams pakerta kampanijų finansinį skaidrumą ir galimybę rinkėjams priimti informacija pagrįstą sprendimą, o tai prieštarauja tarptautiniams įsipareigojimams ir gerai praktikai. Valstybės audito biuras turi kompetenciją stebėti ir kontroliuoti, ar vykdomi teisiniai reikalavimai. Į ataskaitą nebuvo įtraukta oficiali Valstybės audito biuro parengta 2018 m. parlamento rinkimų audito ataskaita, kuri tuo metu dar nebuvo baigta;
- (22) 2016 m. gruodžio 7 d. atvirų vyriausybės partnerystės iniciatyvinis komitetas gavo Vengrijos vyriausybės laišką, kuriuo paskelbiama apie tai, kad ji nedelsiant traukiasi iš partnerystės, savanorišku pagrindu telkiančios 75 šalis ir šimtus pilietinės visuomenės organizacijų. Nuo 2015 m. liepos mėn. atvirų vyriausybės partnerystė stebi Vengrijos vyriausybę dėl susirūpinimą keliančių klausimų, kuriuos iškėlė pilietinės visuomenės organizacijos, visų pirma dėl šių organizacijų galimybių veikti šalyje. Ne visos valstybės narės yra atvirų vyriausybės partnerystės narės;
- (23) Vengrija naudoja Sąjungos finansavimą, kuris sudaro 4,4 proc. jos BVP arba daugiau negu pusę viešųjų investicijų. Sutarčių, skiriamų po viešųjų pirkimų procedūrų, kurioms buvo pateiktas tik vienas pasiūlymas, dalis lieka aukšta: 2016 m. ji siekė 36 proc. Vengrijai tenka didžiausia Sąjungoje OLAF rengiamų finansinių rekomendacijų dėl struktūrinių fondų ir žemės ūkio 2013–2017 m. laikotarpiu procentinė dalis. 2016 m. OLAF baigė 1,7 mlrd. EUR vertės transporto projekto Vengrijoje, kuriame pagrindinis vaidmuo teko kelioms tarptautinėms statybos specialistų bendrovėms, tyrimą. Tyrimo metu atskleista labai rimtų pažeidimų, taip pat galimas sukčiavimas ir korupcija vykdamas projektą. 2017 m. OLAF, tirdama 35 gatvių apšvietimo sutartis, paskirtas bendrovei, kuriai tuo metu vadovavo Vengrijos ministro pirmininko sūnus, nustatė rimtų pažeidimų ir interesų konfliktų. Savo galutinę ataskaitą su finansinėmis rekomendacijomis OLAF nusiuntė Komisijos Regioninės ir miestų politikos generaliniam direktoratui, kad būtų susigrąžinta 43,7 mln. EUR suma, o juridines rekomendacijas – Vengrijos generaliniam prokurorui. 2017 m. OLAF baigė tarpvalstybinį tyrimą, susijusį su įtarimais dėl galimai netinkamo Sąjungos lėšų panaudojimo įgyvendinant 31 mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektą. Vengrijoje, Latvijoje ir Serbijoje vykdytas tyrimas atskleidė subrangos schemą, kuri buvo naudojama siekiant dirbtinai padidinti projektų sąnaudas ir nuslėpti faktą, kad galutiniai tiekėjai buvo tarpusavyje susijusios bendrovės. Taigi OLAF baigė tyrimą parengdama finansinę rekomendaciją Komisijai susigrąžinti 28,3 mln. EUR ir juridinę rekomendaciją Vengrijos teisminėms institucijoms. Vengrija nusprendė nedalyvauti kuriant Europos prokuratūrą, kuri bus atsakinga už Sąjungos finansiniams interesams kenkiančių nusikalstamų veikų tyrimą, baudžiamąjį persekiojimą už jas, taip pat jų vykdytojų ir bendrininkų perdavimą teismui;
- (24) remiantis Septintąja ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaita, valdymo veiksmingumas Vengrijoje nuo 1996 m. mažėjo ir tai viena iš valstybių narių, kurios vyriausybė – tarp neveiksmingiausių Sąjungoje. Valdymo kokybės požiūriu visi Vengrijos regionai yra gerokai žemiau Sąjungos vidurkio. Remiantis Komisijos 2014 m. paskelbta ES kovos su korupcija ataskaita, Vengrijoje korupcija laikoma paplitusiu reiškiniu (89 proc.). Pasaulio ekonomikos forumo paskelbtoje 2017–2018 m. Pasaulio konkurencingumo ataskaitoje aukštas korupcijos lygis vadinamas vienu

problemiškiausių veiksnių, trukdančių verslui Vengrijoje;

Privatumas ir duomenų apsauga

- (25) EŽTT savo 2016 m. sausio 12 d. sprendime *Szabó ir Vissy prieš Vengriją* pažymėjo, kad buvo pažeista teisė į privatų gyvenimą, nes nebuvo suteiktos pakankamos teisinės garantijos, susijusios su galimai neteisėtu slapto sekimu nacionalinio saugumo tikslais – taip pat ir telekomunikacijų naudojimo požiūriu. Ieškovai neteigė, kad jų atžvilgiu buvo taikomos slapto sekimo priemonės, todėl nepanašu, kad būtų reikėję papildomų atskirų priemonių. Būtina iš dalies keisti susijusį teisės aktą – tai būtų bendro pobūdžio priemonė. Šiuo metu kompetentingų Vengrijos ministerijų ekspertai aptaria pasiūlymus siekiant iš dalies pakeisti Aktą dėl nacionalinio saugumo tarnybų. Todėl minėtasis EŽTT sprendimas dar nevykdomas;
- (26) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą dėl to, kad pagal Vengrijos teisinę slapto sekimo nacionalinio saugumo tikslais sistemą leidžiama masiškai perimti informaciją ir kad minėtoji sistema neapima pakankamai apsaugos nuo savavališko teisės į privatumą pažeidimo priemonių. Jis taip pat pareiškė susirūpinimą dėl trūkstančių nuostatų, pagal kurias būtų užtikrinama veiksminga teisinė gynyba piktnaudžiavimo atvejais ir susijęs asmuo kuo greičiau informuojamas nesukeliant pavojaus apribojimo tikslui, kai sekimo priemonės taikymas nutraukiamas;

Saviraiškos laisvė

- (27) 2015 m. birželio 22 d. Venecijos komisija priėmė savo nuomonę dėl Vengrijos teisės aktų dėl žiniasklaidos (Aktas Nr. CLXXXV dėl žiniasklaidos paslaugų ir žiniasklaidos, Aktas Nr. CIV dėl spaudos laisvės ir teisės aktai dėl žiniasklaidos pajamų, gaunamų iš reklamos, apmokestinimo), kurioje paragino atlikti keletą Akto dėl spaudos ir Akto dėl žiniasklaidos akto pakeitimų, visų pirma susijusių su neteisėto žiniasklaidos turinio apibrėžtimi, žurnalistų informacijos šaltinių atskleidimu ir sankcijomis žiniasklaidos priemonėms. Panašus susirūpinimas pareikštas analizėje, kurią 2011 m. vasario mėn. užsakė ESBO atstovo žiniasklaidos laisvės klausimais biuras, buvusio Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro 2011 m. vasario 25 d. nuomonėje dėl Vengrijos teisės aktų dėl žiniasklaidos, atsižvelgiant į Europos Tarybos standartus žiniasklaidos laisvės srityje, ir Europos Tarybos ekspertų 2012 m. gegužės 11 d. paskelbtame Vengrijos teisės aktų dėl žiniasklaidos srityje įvertinime. Europos Tarybos generalinis sekretorius savo 2013 m. sausio 29 d. pareiškimе teigiamai įvertino tai, kad diskusijos žiniasklaidos srityje leido atlikti keletą svarbių pakeitimų. Nežiūrint į tai, likę susirūpinimą keliantys klausimai buvo pakartoti Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro ataskaitoje, parengtoje jam apsilankius Vengrijoje ir paskelbtoje 2014 m. gruodžio 16 d. Komisaras taip pat paminėjo problemas, susijusias su žiniasklaidos nuosavybės koncentracija ir savicenzūra, bei pažymėjo, kad turėtų būti panaikintas teisinis pagrindas, pagal kurį kriminalizuojamas garbės ir orumo įžeidimas;
- (28) Venecijos komisija savo 2015 m. birželio 22 d. nuomonėje dėl teisės aktų dėl žiniasklaidos pripažino, kad, bėgant metams, Vengrijos vyriausybė stengėsi tobulinti pirminį teisės aktų dėl žiniasklaidos tekstą atsižvelgdama į įvairių stebėtojų, įskaitant Europos Tarybą, pastabas, ir teigiamai įvertino Vengrijos valdžios institucijų ryžtą tęsti dialogą. Nežiūrint į tai, Venecijos komisija primygtinai laikėsi nuomonės, kad būtina keisti taisykles, kuriomis reglamentuojami Žiniasklaidos tarybos narių rinkimai, siekiant

užtikrinti teisingą visuomenei svarbių politinių ir kitų grupių atstovavimą, ir kad turėtų būti peržiūrėtas Žiniasklaidos tarybos pirmininko arba Žiniasklaidos tarnybos pirmininko skyrimo būdas ir pareigos, siekiant mažinti įgaliojimų koncentraciją ir užtikrinti politinį neutralumą. Panašiai turėtų būti reformuota ir Globėjų taryba. Venecijos komisija taip pat rekomendavo decentralizuoti visuomeninės žiniasklaidos paslaugų teikėjų valdymą ir užtikrinti, kad Nacionalinė naujienų agentūra nebūtų vienintelis naujienų visuomeninės žiniasklaidos paslaugų teikėjams šaltinis. Panašus susirūpinimas pareikštas analizėje, kurią 2011 m. vasario mėn. užsakė ESBO atstovo žiniasklaidos laisvės klausimais biuras, buvusio Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro 2011 m. vasario 25 d. nuomonėje dėl Vengrijos teisės aktų dėl žiniasklaidos, atsižvelgiant į Europos Tarybos standartus žiniasklaidos laisvės srityje, ir Europos Tarybos ekspertų 2012 m. gegužės 11 d. paskelbtame Vengrijos teisės aktų dėl žiniasklaidos įvertinime. Europos Tarybos generalinis sekretorius savo 2013 m. sausio 29 d. pareiškimе teigiamai įvertino tai, kad diskusijos žiniasklaidos srityje leido atlikti keletą svarbių pakeitimų. Nežiūrint į tai, likę susirūpinimą keliantys klausimai buvo pakartoti Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro ataskaitoje, parengtoje jam apsilankius Vengrijoje ir paskelbtoje 2014 m. gruodžio 16 d.;

- (29) 2012 m. spalio 18 d. Venecijos komisija priėmė savo nuomonę dėl 2011 m. Akto Nr. CXII dėl informacijos privatumo ir informacijos laisvės Vengrijoje. Nepaisant apskritai teigiamo įvertinimo, Venecijos komisija nustatė, kad aktą būtina dar labiau tobulinti. Vis dėlto, atlikus tolesnius šio akto pakeitimus, teisė susipažinti su vyriausybės informacija buvo dar gerokai apribota. Šie pakeitimai buvo kritiškai įvertinti analizėje, kurią 2016 m. kovo mėn. užsakė ESBO atstovo žiniasklaidos laisvės klausimais biuras. Joje pažymėta, jog suma, kurią ketinama taikyti už tiesiogines išlaidas, atrodo visiškai pagrįsta, tačiau mokestis už laiką, kurį valstybės pareigūnai užtrunka, kad atsakytų į užklausas, yra neleistinas. Komisijos 2018 m. šalies ataskaitoje pažymima, kad Duomenų apsaugos komisijos vadovas ir teismai, įskaitant Konstitucinį Teismą, laikėsi pažangios pozicijos su skaidrumu susijusiais klausimais;
- (30) ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro ribotus įgaliojimus turinti rinkimų stebėjimo misija, stebėjusi 2018 m. Vengrijos parlamento rinkimus, savo 2018 m. birželio 27 d. ataskaitoje pažymėjo, kad galimybė susipažinti su informacija bei žiniasklaidos ir asociacijų laisvės buvo ribojamos – taip pat ir dėl neseniai atliktų teisinių pakeitimų – ir kad žiniasklaida kampaniją nušvietė išsamiai, tačiau joje buvo jaučiamas didelis susipriešinimas ir trūko kritinės analizės, nes žiniasklaidos nuosavybė labai politizuota, o vyriausybės reklamos kampanijos darė didelę įtaką. Visuomeninis transliuotojas įvykdė savo pareigą skirti nemokamo eterio laiko varžovams, tačiau jo žinių laidos ir redakcinė medžiaga buvo akivaizdžiai palankios valdančiajai koalicijai, o tai prieštarauja tarptautiniams standartams. Daugumos komercinių transliuotojų informacija buvo šališka ir palanki arba valdančiajai, arba opozicinėms partijoms. Platformą pliuralistiniams į problemas orientuotiems politiniams debatams užtikrino interneto žiniasklaida. Rinkimų stebėjimo misija taip pat pridūrė, kad nuosavybės politizavimas kartu su ribojančia teisine sistema ir nepriklausomo žiniasklaidos reguliavimo organo nebuvimas neigiamai paveikė redakcinę laisvę ir sutrukdė rinkėjams gauti pliuralistinę informaciją. Ji taip pat pažymėjo, kad pakeitimais nustatyti nederami galimybės susipažinti su informacija apribojimai, nes buvo išplėsta neatskleistos informacijos apibrėžtis ir padidintas mokestis už informacijos prašymų nagrinėjimą;
- (31) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose

pareiškė susirūpinimą dėl Vengrijos žiniasklaidos įstatymų ir praktikos, kuriais ribojama nuomonės ir saviraiškos laisvė. Susirūpinimą jam kėlė tai, kad po keleto iš eilės įstatymo pakeitimų pagal dabartinę teisinę sistemą nėra visapusiškai užtikrinama necenzūruojama ir nevaržoma spauda. Jis su susirūpinimu pažymėjo, kad Žiniasklaidos tarybai ir Žiniasklaidos tarnybai stinga pakankamo nepriklausomumo savo funkcijoms atlikti ir kad joms suteikti pernelyg dideli reguliavimo ir sankcijų taikymo įgaliojimai;

- (32) 2018 m. balandžio 13 d. ESBO atstovas žiniasklaidos laisvės klausimais griežtai pasmerkė tai, kad viena Vengrijos žiniasklaidos priemonė paskelbė daugiau kaip 200 asmenų sąrašą ir pareiškė, jog daugiau nei 2 000 asmenų, įskaitant tuos, kurių vardai ir pavardės buvo paviešinti, tariamai siekė nuversti vyriausybę. Sąrašas balandžio 11 d. buvo paskelbtas Vengrijoje leidžiamame žurnale „Figyelő“ ir į jį įtraukta nemažai žurnalistų bei kitų piliečių. 2018 m. gegužės 7 d. ESBO atstovas žiniasklaidos laisvės klausimais pareiškė gilų susirūpinimą dėl atsisakymo akredituoti keletą nepriklausomų žurnalistų – dėl to jie negalėjo rengti reportažų apie naujojo Vengrijos parlamento steigiamąją posėdį. Be to, pažymėta, kad tokiu renginiu neturėtų būti naudojamos kaip priemonė kritika grindžiamo informavimo turiniui varžyti ir kad tokia praktika yra prastas precedentas Vengrijos parlamentui padedant naująją kadenciją;

Akademinei laisvei

- (33) 2017 m. spalio 6 d. Venecijos komisija priėmė nuomonę dėl 2017 m. balandžio 4 d. Akto Nr. XXV dėl 2011 m. Akto Nr. CCIV dėl nacionalinio aukštojo mokslo pakeitimo. Ji padarė išvadą, kad taisyklių sugriežtinimas užsienio universitetams, kurie jau veikia Vengrijoje ir teisėtai ten veikė daugybę metų, neturint labai svarių priežasčių – kartu su griežtais terminais ir sunkiomis teisinėmis pasekmėmis – teisinės valstybės ir pagrindinių teisių principų bei garantijų požiūriais labai problemiškas. Šie universitetai ir jų studentai saugomi nacionalinių ir tarptautinių nuostatų dėl akademinės laisvės, saviraiškos ir susirinkimų laisvės bei teisės į švietimą ir švietimo laisvės. Venecijos komisija Vengrijos valdžios institucijoms pirmiausia rekomendavo užtikrinti, kad taikant naujas taisykles dėl reikalavimo turėti leidimą dirbti nebūtų neproporcingai pakenkta akademinėi laisvei ir kad jos būtų taikomos nediskriminuojant ir lanksčiai, nerizikuojant švietimo, kurį jau užtikrina veikiantys universitetai, kokybe ir jo tarptautiniu pobūdžiu. Susirūpinimu dėl 2011 m. Akto Nr. CCIV dėl nacionalinio aukštojo mokslo pakeitimo savo 2017 m. balandžio 11 d. pareiškime pasidalijo ir JT specialieji pranešėjai nuomonės ir saviraiškos laisvės, teisių į taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę bei kultūros teisių klausimais. JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pažymėjo, kad tokiems minties, saviraiškos ir asociacijų laisvės bei akademinės laisvės apribojimams nustatyti nesama pakankamo pagrindo;
- (34) 2017 m. spalio 17 d. Vengrijos parlamentas, atsižvelgdamas į susijusių įstaigų prašymą ir remdamasis Vengrijos rektorių sueigos prezidiumo rekomendacija, iki 2019 m. sausio 1 d. pratęsė terminą, iki kurio šalyje veikiantys užsienio universitetai turi įgyvendinti naujus reikalavimus. Venecijos komisija teigiamai įvertino šį žingsnį. Vengrijos vyriausybės ir užsienio aukštojo mokslo įstaigų derybos pirmiausia neigiamai paveikė Centrinės Europos universitetą. Joms tebevykstant, užsienio universitetai lieka teisinėje nežinioje, nors Centrinės Europos universitetas ir laiku įgyvendino naujuosius reikalavimus;
- (35) 2017 m. gruodžio 7 d. Komisija nusprendė kreiptis į ESTT dėl Vengrijos tuo pagrindu,

kad dėl 2011 m. Akto Nr. CCIV dėl nacionalinio aukštojo mokslo pakeitimo neproporcingai ribojama Sąjungos ir jai nepriklausančių šalių universitetų veikla ir kad šis aktas turi būti iš naujo suderintas su Sąjungos teise. Komisija nustatė, kad naujieji teisės aktai prieštarauja teisei į akademinę laisvę, teisei į mokslą ir laisvei užsiimti verslu, kurios numatytos ES pagrindinių teisių chartijoje, taip pat Sąjungos teisiniamis įsipareigojimams, prisiimtiems pagal tarptautinę prekybos teisę;

- (36) 2018 m. rugpjūčio 9 d. buvo paviestas Vengrijos vyriausybės planas atšaukti lyčių studijų magistrantūros programą valstybiniame Eötvös Loránd universitete (ELTE) ir nepripažinti lyčių studijų programos magistro laipsnio, įgyto privačiame Centrinės Europos universitete. Europos parlamentas pažymi, kad Vengrijos viešajame diskurse vyrauja klaidingas lyties sampratos aiškinimas, ir apgailestauja, kad lyties ir lyčių lygybės sąvokos sąmoningai interpretuojamos klaidingai. Europos Parlamentas smerkia išpuolius prieš laisvą mokymą ir mokslinius tyrimus, visų pirma lyčių srities tyrimus, kurių tikslas – analizuoti galios santykius, diskriminaciją ir lyčių santykius visuomenėje, taip pat ieškoti nelygybės problemos sprendimų, nes tai yra tapę šmeižto kampanijų taikiniu. Europos Parlamentas ragina visapusiškai atkurti ir apsaugoti pamatinį demokratinį akademinės laisvės principą;

Religijos laisvė

- (37) 2011 m. gruodžio 30 d. Vengrijos parlamentas priėmė Aktą Nr. CCVI dėl teisės į sąžinės ir religijos laisvę bei dėl Vengrijos bažnyčių, religinių grupių ir religinių bendruomenių juridinio statuso, kuris įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d. Aktu peržiūrėtas įvairių religinių organizacijų teisinis subjektiškumas ir iki 14 sumažintas bažnyčių, kurios teisiškai pripažįstamos Vengrijoje, skaičius. 2011 m. gruodžio 16 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras laiške, išsiųstame Vengrijos valdžios institucijoms, pasidalijo susirūpinimu dėl šio akto. 2012 m. vasario mėn. Vengrijos parlamentas, reaguodamas į tarptautinį spaudimą, padidino pripažįstamų bažnyčių skaičių iki 31. 2012 m. kovo 19 d. Venecijos komisija priėmė nuomonę dėl 2011 m. Akto Nr. CCVI teisės į sąžinės ir religijos laisvę bei dėl Vengrijos bažnyčių, religinių grupių ir religinių bendruomenių juridinio statuso, kurioje pažymėjo, kad nemažai į aktą įtrauktų su bažnyčios pripažinimu susijusių reikalavimų yra pertekliniai ir grindžiami savavališkais kriterijais. Be to, ji pažymėjo, kad dėl šio akto teko panaikinti šimtų anksčiau teisėtai pripažintų bažnyčių registraciją ir kad aktu tam tikru mastu skatinamas nevienodas ir netgi diskriminacinis požiūris į religinius įsitikinimus ir bendruomenes priklausomai nuo to, ar jos pripažįstamos;
- (38) 2013 m. vasario mėn. Vengrijos Konstitucinis Teismas nusprendė, kad pripažintų bažnyčių registracijos panaikinimas prieštarauja Konstitucijai. Reaguodamas į Konstitucinio Teismo sprendimą, Vengrijos parlamentas 2013 m. kovo mėn. iš dalies pakeitė Pagrindinį įstatymą. 2013 m. birželio ir rugsėjo mėn. Vengrijos parlamentas iš dalies pakeitė 2011 m. Aktą Nr. CCVI, kad būtų sukurta dviejų pakopų klasifikacija, sudaroma religinių bendruomenių ir įregistruotųjų bažnyčių. 2013 m. rugsėjo mėn. Vengrijos parlamentas iš dalies pakeitė ir Pagrindinį įstatymą, akivaizdžiai siekdamas suteikti sau įgaliojimus pasirinkti religines bendruomenes, kurios bendradarbiautų su valstybe vykdant viešojo intereso požiūriu svarbią veiklą, bei veiksmų laisvę pripažinti religinę organizaciją dviejų trečdalių balsų dauguma;
- (39) EŽTT savo 2014 m. balandžio 8 d. sprendime byloje *Magyar Keresztény Mennonita Egyház ir kiti prieš Vengriją* pažymėjo, kad Vengrija pažeidė asociacijų laisvę,

aiškinamą atsižvelgiant į sąžinės ir religijos laisvės principus. Vengrijos Konstitucinis Teismas nustatė, kad kai kurios taisyklės, kuriomis reglamentuojamos pripažinimo bažnyčia sąlygos, yra antikonstitucinės, ir įpareigojo teisės aktų leidėją suderinti atitinkamas taisykles su Europos žmogaus teisių konvencijos reikalavimais. Atitinkamas aktas, savo ruožtu, Vengrijos parlamentui buvo pateiktas 2015 m. gruodžio mėn., tačiau reikiamos daugumos nesurinko. Šis sprendimas dar nevykdomas;

Asociacijų laisvė

- (40) 2014 m. liepos 9 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras savo laiške Vengrijos valdžios institucijoms pažymėjo, kad yra susirūpinęs dėl stigmatizuojančios retorikos, kurią politikai naudoja kvestionuodami NVO darbo teisėtumą, Vengrijos vyriausybės Kontrolės tarnybai atlikus auditą, susijusį su NVO, kurios buvo EEE NVO fondo (Norvegijos dotacijos) veiklos vykdytojos ir naudos gavėjos. Vengrijos vyriausybė yra pasirašiusi susitarimą su fondu, taigi dotacijų išmokos gaunamos toliau. JT specialusis pranešėjas žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais 2016 m. vasario 8–16 d. lankėsi Vengrijoje ir savo ataskaitoje pažymėjo, kad su didžiuliais iššūkiais susiduriama dėl esamos teisinės sistemos, kuria reglamentuojamas naudojimas tokiais pagrindinėmis laisvėmis, kaip teisės į nuomonės ir saviraiškos bei susirinkimų ir asociacijų laisves, taip pat kad teisės aktai, susiję su nacionaliniu saugumu ir migracija, irgi gali daryti ribojamąjį poveikį sąlygoms, kuriomis veikia pilietinė visuomenė;
- (41) 2017 m. balandžio mėn. Vengrijos parlamentui buvo pateiktas įstatymo dėl organizacijų, gaunančių paramą iš užsienio, skaidrumo projektas. Kaip pažymima, jo tikslas – nustatyti reikalavimus, susijusius su pinigų plovimo ar terorizmo prevencija. Venecijos komisija 2013 m. pripažino, kad valstybė gali turėti įvairių priežasčių riboti iš užsienio gaunamą finansavimą – taip pat ir pinigų plovimo bei terorizmo finansavimo prevencijos tikslu – tačiau šie teisėti siektiniai neturėtų būti tapti pretekstu NVO kontroliuoti ar jų galimybėms vykdyti teisėtą darbą, visų pirma žmogaus teisių gynimo srityje, riboti. 2017 m. balandžio 26 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras nusiuntė laišką Vengrijos Nacionalinės Asamblėjos pirmininkui, kuriame pažymėjo, kad įstatymo projektas buvo pateiktas nuolat skambant priešišškai kai kurių valdančiosios koalicijos narių retorikai: jie užsienio agentėmis viešai paskelbė keletą NVO atsižvelgdami į jų finansavimo šaltinį ir kvestionavo jų teisėtumą. Vis dėl to užsienio agentė sąvoka į įstatymo projektą nebuvo įtraukta. Panašus susirūpinimas išdėstytas Europos Tarybos tarptautinių NVO sueigos pirmininkės ir NVO teisės ekspertų tarybos pirmininko 2017 m. kovo 7 d. pareiškime bei NVO teisės ekspertų tarybos parengtoje 2017 m. balandžio 24 d. nuomonėje, taip pat JT specialiųjų pranešėjų žmogaus teisių gynėjų padėties ir teisės į nuomonės ir saviraiškos laisvę skatinimo ir apsaugos klausimais 2017 m. gegužės 15 d. pareiškime;
- (42) 2017 m. birželio 13 d. Vengrijos parlamentas priėmė įstatymo projektą su kai kuriais pakeitimais. Venecijos komisija savo 2017 m. birželio 20 d. nuomonėje pripažino, kad organizacijos, gaunančios paramą iš užsienio, sąvoka yra neutrali ir aprašomojo pobūdžio, taip pat kad kai kuriais iš minėtųjų pakeitimų dokumentas svariai patobulintas, visgi tuo pat metu nebuvo atsižvelgta į tam tikrus kitus susirūpinimą keliančius klausimus ir pakeitimų nepakako nuogastavimams, jog įstatymu bus neproporcingai ir bereikalingai trikdomos asociacijų ir saviraiškos laisvės, teisė į privatumą bei diskriminacijos draudimas, sušvelninti. JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pažymėjo, kad stokojama pakankamo pagrindo šiems reikalavimams taikyti ir kad jie, kaip matyti, buvo dalis mėginimo

diskredituoti kai kurias NVO, įskaitant NVO, kurios yra pasišventusios žmogaus teisių apsaugai Vengrijoje;

- (43) 2017 m. gruodžio 7 d. Komisija, atsižvelgdama į NVO įstatymo nuostatas, kuriomis, Komisijos nuomone, įtvirtinama netiesioginė diskriminacija ir neproporcingi apribojimai sumų, kurias pilietinės visuomenės organizacijos gauna iš užsienio, atžvilgiu, nusprendė pradėti teismo procesą prieš Vengriją dėl įsipareigojimų pagal Sutarties nuostatas dėl laisvo kapitalo judėjimo nesilaikymo. Be to, Komisija įtarė, kad Vengrija pažeidė teisę į asociacijų laisvę bei teises į privatumo ir asmens duomenų apsaugą, įtvirtintas ES pagrindinių teisių chartijoje, skaitomas kartu su Sutarties nuostatomis dėl laisvo kapitalo judėjimo, kurios apibrėžtos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 26 straipsnio 2 dalyje ir 56 bei 63 straipsniuose;
- (44) 2018 m. vasario mėn. Vengrijos vyriausybė pristatė teisės aktų rinkinį, sudaromą trijų įstatymų projektų (T/19776, T/19775, T/19774). 2018 m. vasario 14 d. Europos Tarybos tarptautinių NVO sueigos pirmininkė ir NVO teisės ekspertų tarybos pirmininkas paskelbė pareiškimą, kuriame pažymėjo, kad rinkinys nesuderinamas su asociacijų laisve, pirmiausia kalbant apie NVO, kurios dirba su migrantais. 2018 m. vasario 15 d. panašų susirūpinimą pareiškė Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras. 2018 m. kovo 8 d. JT specialusis pranešėjas teisės ir nuomonės ir saviraiškos laisvę skatinimo ir apsaugos klausimais, specialusis pranešėjas žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais, nepriklausomas ekspertas žmogaus teisių ir tarptautinio solidarumo klausimais, specialusis pranešėjas migrantų žmogaus teisių klausimais ir specialusis pranešėjas šiuolaikinių rasizmo, rasinės diskriminacijos, ksenofobijos ir susijusios netolerancijos formų klausimais įspėjo, kad, priėmus šiuos dokumentus, Vengrijoje būtų nederamai apribotos asociacijų ir saviraiškos laisvės. JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą, kad, darant užuominą į „tautos išlikimą“ ir piliečių bei kultūros apsaugą, o NVO darbą susiejant su tariamu tarptautiniu sąmokslu, teisės aktų rinkiniu būtų įtvirtinta NVO stigmatizacija ir apribotas jų pajėgumas vykdyti svarbią veiklą remiant žmogaus teises, o pirmiausia – pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir migrantų teises. Be to, jis nuogąstavo, kad iš užsienio gaunamo finansavimo apribojimų taikymas, nukreiptas į NVO, gali būti naudojamas siekiant daryti joms neteisėtą spaudimą ir nepagrįstai kištis į jų veiklą. Viename iš įstatymų projektų siekiama 25 proc. tarifu apmokestinti bet kokias lėšas, kurios NVO pasiekia iš už Vengrijos ribų, įskaitant Sąjungos finansavimą. Teisės aktų rinkinyje taip pat numatyta nesudaryti NVO galimybės pasinaudoti teisinės gynybos priemonėmis savavališkiems sprendimams apskūsti. 2018 m. kovo 22 d. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Teisės reikalų ir žmogaus teisių komitetas kreipėsi į Venecijos komisiją su prašymu pateikti nuomonę dėl teisės aktų projektų rinkinio;
- (45) 2018 m. gegužės 29 d. Vengrijos vyriausybė pristatė įstatymo projektą, kuriuo iš dalies keičiami kai kurie įstatymai, susiję su kovos su neteisėta migracija priemonėmis (T/333). Šis projektas yra persvarstyta ankstesnio teisės aktų rinkinio versija ir jame siūlomos baudžiamosios sankcijos už „neteisėtos imigracijos skatinimą“. Tą pačią dieną JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras paragino atsiimti pasiūlymą ir pareiškė susirūpinimą, kad, priėmus šiuos pasiūlymus, žmonės, priversti palikti savo namus, neteks gyvybiškai svarbios pagalbos ir paslaugų, taip pat kad šiais pasiūlymais dar labiau kurstomas įtemptas viešasis diskursas ir skatinamos ksenofobinės nuotaikos. 2018 m. birželio 1 d. panašų susirūpinimą pareiškė Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras. 2018 m. gegužės 31 d. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Teisės reikalų ir žmogaus teisių komitetas patvirtino prašymą Venecijos komisijai pateikti

nuomonę dėl naujojo pasiūlymo. Projektas buvo priimtas 2018 m. birželio 20 d. – prieš Venecijos komisijai priimant nuomonę. 2018 m. birželio 21 d. JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras pasmerkė Vengrijos parlamento sprendimą. 2018 m. birželio 22 d. Venecijos komisija ir ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras pažymėjo, kad nuostata dėl baudžiamosios atsakomybės gali pristabdyti saugią organizacinę veiklą ir saviraišką bei pažeidžia teisę į asociacijų ir saviraiškos laisvę, taigi turėtų būti panaikinta. 2018 m. liepos 19 d. Komisija išsiuntė laišką Vengrijos valdžios institucijoms su oficialiu pranešimu dėl naujų teisės aktų, kuriais kriminalizuojama prašymus dėl prieglobsčio ir apsigyvenimo remianti veikla ir dar labiau apribojama teisė į prieglobstį;

Teisė į vienodą požiūrį

- (46) 2016 m. gegužės 17–27 d. Vengrijoje lankėsi JT darbo grupė moterų diskriminacijos teisėje ir praktikoje klausimais. Savo ataskaitoje darbo grupė pažymėjo, jog konservatyvus šeimos modelis, kurio apsauga užtikrinama laikantis įsitikinimo, kad tai esminis tautos išlikimo veiksnys, neturėtų neproporcingai nusverti moterų politinių, ekonominių ir socialinių teisių bei moterų įgalėjimo. Darbo grupė taip pat pažymėjo, kad moters teisė į lygybę negali būti traktuojama tik pažeidžiamų grupių, pvz., vaikų, vyresnio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų, apsaugos požiūriu, nes jos yra sudėtinė visų šių grupių dalis. Į naujus mokyklų vadovėlius toliau įtraukiami lyčių stereotipai: moterims pirmiausia tenka motinos ir žmonos vaidmuo, o kai kurias atvejais motina vaizduojama ne tokia protinga kaip tėvas. Kita vertus, darbo grupė pripažino Vengrijos vyriausybės pastangas stiprinti darbo ir šeimos gyvenimo derinimą taikant itin dosnias nuostatas, susijusias su šeimų rėmimo sistema bei ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra. ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro ribotus įgaliojimus turinti rinkimų stebėjimo misija, stebėjusi 2018 m. Vengrijos parlamento rinkimus, savo 2018 m. birželio 27 d. ataskaitoje pažymėjo, kad moterys nepakankamai atstovaujamos politiniame gyvenime, taip pat kad nesama jokių teisinių reikalavimų lyčių lygybei rinkimuose skatinti. Nors vienos iš didžiausių partijų pagrindinė kandidatė nacionaliniame sąraše buvo moteris, o kai kurios partijos į savo programas įtraukė su lytimi susijusių klausimų, moterų įgalėjimo klausimui kampanijos metu buvo skirtas menkas dėmesys – taip pat žiniasklaidoje;
- (47) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose teigiamai įvertino Stambulo konvencijos pasirašymą, tačiau apgailestavo, kad Vengrijoje tebevyrauja stereotipinis patriarchalinis požiūris į moters vietą visuomenėje, ir su susirūpinimu atkreipė dėmesį į diskriminacines politikų pastabas moterų atžvilgiu. Jis taip pat pažymėjo, kad pagal Vengrijos baudžiamąjį kodeksą nėra visapusiškai saugomos moterys, tapusios smurto namuose aukomis. Jis pažymėjo esąs susirūpinęs, kad nepakankamai moterų užima su sprendimų priėmimu susijusias pareigas viešajame sektoriuje, visų pirma vyriausybės ministerijose ir Vengrijos parlamente. Stambulo konvencija iki šiol neratifikuota;
- (48) į Vengrijos Pagrindinį įstatymą įtrauktos privalomos nuostatos dėl tėvų darbo vietų apsaugos ir vienodo požiūrio principo laikymosi. Taigi taikomos specialios darbo teisės normos moterims, taip pat motinoms ir tėvams, kurie augina vaikus. 2017 m. balandžio 27 d. Komisija paskelbė pagrįstą nuomonę, kurioje paragino Vengriją teisingai

įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/54/EB¹, kadangi Vengrijos teisėje numatyta diskriminacijos dėl lyties draudimo išimtis yra gerokai platesnė negu numatytoji minėtoje direktyvoje. Tą pačią dieną Komisija pateikė Vengrijai pagrįstą nuomonę dėl Tarybos direktyvos 92/85/EEB² nesilaikymo. Šioje direktyvoje nustatyta, jog darbdaviai turi pareigą pritaikyti darbo sąlygas besilaukiančių arba krūtimi maitinančių darbuotojų reikmėms, kad būtų išvengta pavojaus jų sveikatai ar saugumui. Vengrijos vyriausybė įsipareigojo iš dalies pakeisti reikiamas 2003 m. Akto Nr. CXXV dėl vienodo požiūrio ir lygių galimybių skatinimo bei 2012 m. Akto dėl Darbo kodekso nuostatas. 2018 m. birželio 7 d. byla, savo ruožtu, buvo baigta;

- (49) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą, kad į konstitucinį diskriminacijos draudimą aiškiai neįtraukti tokie diskriminacijos pagrindai, kaip seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė, ir kad jame pateikta ribota šeimos apibrėžtis gali tapti diskriminacijos priežastimi, nes neapima konkrečių šeimos modelių, įskaitant tos pačios lyties poras. Komitetas taip pat nuogąstavo dėl smurto prieš lesbietes, gėjus, biseksualius ar translyčius asmenis aktų ir jų atžvilgiu įsigalėjusių neigiamų stereotipų bei prietarų, visų pirma užimtumo ir švietimo sektoriuose;
- (50) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose taip pat minėjo priverstinį daugybės asmenų, turinčių psichikos, proto ar psichosocialinę negalią, guldymą į medicinos įstaigas, izoliavimą ir priverstinį gydymą, pranešimus apie smurtą ir žiaurų, nežmonišką ir žeminantį elgesį bei įtarimus, susijusius su dideliu neištirtų mirties atvejų skaičiumi uždaroje įstaigose;

Mažumoms priklausančių asmenų, įskaitant romus ir žydus, teisės ir apsauga nuo neapykantos kurstymo šių mažumų atžvilgiu

- (51) Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras savo ataskaitoje, parengtoje po apsilankymo Vengrijoje ir paskelbtoje 2014 m. gruodžio 16 d., pažymėjo esąs susirūpinęs dėl padėties Vengrijoje blogėjimo, susijusio su rasizmu ir netolerancija: kaip rodo išskirtinai šiurkštūs veiksmai, nukreipti prieš romus, įskaitant smurtą, ir sukarintų grupuočių eitynės bei patruliavimas romų gyvenamuose kaimuose, priešiškus romams yra akivaizdžiausia netolerancijos forma. Jis taip pat pažymėjo, kad, nepaisant Vengrijos valdžios institucijų priimtų pozicijų smerkti antisemitizmo kurstymą, antisemitizmas yra vis sugrįžtanti problema, pasireiškianti neapykantos žydų tautybės asmenų atžvilgiu kurstymu ir smurto prieš juos ar išpuolius prieš jų nuosavybę atvejais. Be to, jis minėjo paaštrėjusią ksenofobiją, nukreiptą prieš migrantus, įskaitant prieglobsčio prašytojus ir pabėgėlius, bei netoleranciją, dėl kurios kenčia kitos socialinės grupės, pvz., LGBTI asmenys, skurstantieji ir benamiai. Panašius nuogąstavimus savo ataskaitoje dėl Vengrijos, paskelbtoje 2015 m. birželio 9 d., išdėstė Europos komisija kovai su rasizmu ir netolerancija;

¹ 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006 7 26, p. 23).

² 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (dešimtoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL L 348, 1992 11 28, p. 1).

- (52) Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos patariamasis komitetas savo Ketvirtojoje nuomonėje dėl Vengrijos, priimtoje 2016 m. vasario 25 d., pažymėjo, kad romai toliau patiria sisteminę diskriminaciją ir nelygybę visose gyvenimo srityse, įskaitant aprūpinimą būstu, užimtumą, švietimą, galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis bei dalyvavimą socialiniame ir politiniame gyvenime. Europos Tarybos Ministrų Komitetas savo 2017 m. liepos 5 d. rezoliucijoje rekomendavo Vengrijos valdžios institucijoms nuolat veiksmingai stengtis užkirsti kelią nelygybei ir diskriminacijai, kurią patiria romai, su jomis kovoti ir už jas bausti, gerinti jų gyvenimo sąlygas, galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir įsidarbinti, artimai konsultuojantis su romų bendruomenės atstovais, imtis veiksmingų priemonių siekiant panaikinti praktiką, dėl kurios mokyklose toliau segreguojami romų vaikai, ir dėti dvigubas pastangas siekiant pašalinti trūkumus, su kuriais romų vaikai susiduria švietimo srityje, užtikrinti, kad romų vaikai turėtų vienodas galimybes įgyti kokybišką visų lygmenų išsilavinimą, bei toliau taikyti priemones, kad vaikai nebūtų neteisėtai siunčiami į specialiąsias mokyklas ir klases. Vengrijos vyriausybė ėmėsi įvairių esminių priemonių romų įtraukčiai skatinti. 2012 m. liepos 4 d. ji priėmė Darbo apsaugos veiksmų planą, skirtą socialiai remtinų darbuotojų darbo vietoms apsaugoti ir ilgalaikių bedarbių užimtumui skatinti. Ji taip pat priėmė sektorinę sveikatos priežiūros strategiją „Sveika Vengrija 2014–2020 m.“, kad būtų sumažinta nelygybė sveikatos srityje. 2014 m. ji priėmė 2014–2020 m. laikotarpio strategiją, skirtą lūšnynais virtusių būstų problemai segreguotose gyvenvietėse spręsti. Nežiūrint į tai, remiantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros 2018 m. Pagrindinių teisių ataskaita, romų tautybės jaunuolių, kurių pagrindinė veikla šiuo metu nėra susijusi su darbu, švietimu ar mokymusi, procentinė dalis nuo 38 proc. 2011 m. padidėjo iki 51 proc. 2016 m.;
- (53) EŽTT savo 2013 m. sausio 29 d. sprendime *Horváth ir Kiss prieš Vengriją* pažymėjo, kad praktiškai taikomuose susijusiuose Vengrijos teisės aktuose stokoja deramų saugiklių, todėl dėl sistemingo neteisingo psichikos negalios diagnozavimo pernelyg daug romų vaikų atsiduria specialiosiose mokyklose ir patiria segregaciją, o tai prilygsta teisės į mokslą nepatiriant diskriminacijos pažeidimui. Šis sprendimas dar nevykdomas;
- (54) 2016 m. gegužės 26 d. Komisija išsiuntė laišką Vengrijos valdžios institucijoms su oficialiu pranešimu dėl Vengrijos teisės aktų ir administracinės praktikos, kuriuos taikant neproporcingai daug romų vaikų atsiduria specialiosiose mokyklose psichikos negalią turintiems vaikams, o mokydami įprastose mokyklose patiria nemažą segregaciją švietimo srityje, taigi taip trikdoma jų socialinė įtrauktis. Vengrijos vyriausybė įsitraukė į aktyvų dialogą su Komisija. Pagal Vengrijos įtraukties strategiją ypatingas dėmesys skiriamas įtraukaus švietimo skatinimui, segregacijos mažinimui, kovai su sunkumų perdavimu iš kartos į kartą reiškiniu ir įtraukios mokyklų aplinkos kūrimui. Be to, 2017 m. sausio mėn. į Nacionalinio valstybinio švietimo aktą buvo įtrauktos papildomos garantijos, 2011–2015 m. Vengrijos vyriausybė ėmėsi oficialaus audito, o po jo buvo įgyvendinami vyriausybės įstaigų veiksmai;
- (55) EŽTT savo 2015 m. spalio 20 d. sprendime *Balázs prieš Vengriją* pažymėjo, kad, neatsižvelgus į tariamą priešiško romams motyvą įvykus išpuoliui, buvo pažeistas diskriminacijos draudimas. EŽTT savo 2016 m. balandžio 12 d. sprendime *R. B. prieš Vengriją* ir 2017 m. sausio 17 d. sprendime *Király ir Dömötör prieš Vengriją* pažymėjo, kad, netinkamai tyrus įtarimus dėl rasiniu pagrindu įvykdyto smurto, buvo pažeista teisė į privatų gyvenimą. EŽTT savo 2017 m. spalio 31 d. sprendime *M. F. prieš Vengriją* pažymėjo, kad, valdžios institucijoms neištyrus galimų rasistinių nagrinėto incidento motyvų, buvo pažeistas diskriminacijos draudimas, įskaitant nežmoniško ir žeminančio

elgesio draudimą. Abu šie sprendimai dar nevykdomi. Tačiau, paskelbus sprendimus *Balázs prieš Vengriją* ir *R. B. prieš Vengriją*, 2016 m. spalio 28 d. Baudžiamajame kodekse įsigaliojo pataisa, susijusi su smurto ar neapykantos kurstymo bendruomenės atžvilgiu nusikaltimo faktų visuma, siekiant įgyvendinti Tarybos pamatinį sprendimą 2008/913/JHA¹. 2011 m. Baudžiamasis kodeksas buvo iš dalies pakeistas, kad, apibreziant nusikaltimą, padarytą vilkint uniformą, būtų užkirstas kelias dešiniųjų radikalų sukarintų grupuočių kampanijoms, numatant trejų metų kalėjimo bausmę už bet kokią provokacinio pobūdžio antivyžuomeninį elgesį, dėl kurio bauginami tautinių, etninių ar religinių bendruomenių nariai;

- (56) ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras 2015 m. birželio 29 d. – liepos 1 d. lankėsi Vengrijoje, kad atliktų vertinimą vietoje gavus pranešimų apie priverstinio romų iškeldinimo veiksmus, kurių ėmėsi Miškolco miesto savivaldybė. Vietos valdžios institucijos prieš romus nukreiptų priemonių modelį pritaikė dar nė nepakeitus 2014 m. vietos dekreto, o miesto visuomenės veikėjai neretai skelbė prieš romus nukreiptus pareiškimus. Remiantis informacija, 2013 m. vasario mėn. Miškolco meras pareiškė norįs išvalyti miestą nuo „asocialių romų iškrypėlių“, esą neteisėtai pasinaudojusių programa „Lizdas“ (vengr. *Fészekrakó*) būsto pašalpoms gauti ir socialinio būsto gyventojais, mokančiais nuomos ir priežiūros mokesčius. Jo žodžiai žymėjo serijos iškeldinimų pradžia, o tą mėnesį penkiasdešimt butų buvo išbraukti iš 273 atitinkamos kategorijos butų sąrašo – taip pat ir siekiant atlaisvinti žemę stadiono renovacijai. Remdamasis atsakingosios vyriausybės tarnybos skundu, Aukščiausiasis Teismas savo 2015 m. balandžio 28 d. sprendimu atitinkamas nuostatas anuliuavo. Pagrindinių teisių komisaras ir Tautinių mažumų teisių komisaro pavaduotojas 2015 m. birželio 5 d. paskelbė bendrą nuomonę dėl romų pagrindinių teisių pažeidimų Miškolce, tačiau savivaldybė jų rekomendacijų neįgyvendino. Vengrijos vienodo požiūrio tarnyba taip pat atliko tyrimą ir 2015 m. liepos mėn. priėmė sprendimą, kuriame ragino savivaldybę nutraukti visus iškeldinimus ir parengti veiksmų planą, kaip būtų galima pasiūlyti būstą paisant žmogaus orumo principų. 2016 m. sausio 26 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras išsiuntė laiškus dėl romų iškeldinimo Albanijos, Bulgarijos, Prancūzijos, Vengrijos, Italijos, Serbijos ir Švedijos vyriausybėms. Vengrijos valdžios institucijoms adresuotame laiške reiškiamas susirūpinimas dėl elgesio su romais Miškolce. 2016 m. balandžio 21 d. buvo priimtas veiksmų planas, o tuo tarpu buvo sukurta ir socialinio būsto agentūra. Vienodo požiūrio tarnyba savo 2016 m. spalio 14 d. sprendime pažymėjo, kad savivaldybė įvykdė savo pareigas. Tačiau Europos komisija kovai su rasizmu ir netolerancija savo išvadose dėl rekomendacijų Vengrijai įgyvendinimo, paskelbtose 2018 m. gegužės 15 d., pažymėjo, kad, nepaisant kai kurių teigiamų permmainų romų būsto sąlygoms pagerinti, jos rekomendacijos įgyvendintos nebuvo;
- (57) Europos Tarybos Ministrų Komitetas savo 2017 m. liepos 5 d. rezoliucijoje rekomendavo Vengrijos valdžios institucijoms toliau gerinti dialogą su žydų bendruomene, kad jis vyktų nuolat, ir didesnę prioritetą teikti kovai su antisemitizmu viešosiose vietose, dėti nuolatinės pastangas siekiant veiksmingai užkirsti kelią visiems rasiniu ir etniniu pagrindu vykdomiems arba antisemitizmo aktams, įskaitant vandalizmo ir neapykantos kurstymo aktus, juos įvardyti, tirti, už juos traukti baudžiamojon atsakomybėn ir bausti bei svarstyti galimybę iš dalies pakeisti teisės nuostatas, kad būtų užtikrinta kuo didesnė teisinė apsauga nuo rasistinių nusikaltimų;

¹ 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/913/TVR dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis bei apraiškomis baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 328, 2008 12 6, p. 55).

- (58) 2012 m. Vengrijos vyriausybė nusprendė 50 proc. padidinti Holokaustą išgyvenusių asmenų anuitetą iki gyvos galvos, 2013 m. įsteigė 2014 m. Vengrijos holokausto atminimo komitetą, 2014-uosius paskelbė Holokausto atminimo metais, inicijavo keletą Vengrijos sinagogų ir žydų kapinių renovavimo ir restauravimo programas ir šiuo metu rengiasi 2019 m. Europos „Maccabi“ žaidynėms, kurios vyks Budapešte. Vengrijos teisės nuostatomis apibrėžtas ne vienas nusikaltimas, susijęs su neapykanta ar neapykantos kurstymu, įskaitant antisemitinius arba Holokausto neigimo ar juodinimo aktus. 2015–2016 m. Vengrijai buvo patikėtas pirmininkavimas Tarptautiniam Holokausto aukų atminimo aljansui (IHRA). Nežiūrint į tai, Vengrijos ministro pirmininkas savo kalboje, 2018 m. kovo 18 d. sakytoje Budapešte, polemiškai – ir, be kita ko, naudodamas aiškiai antisemitinius stereotipus – užsipuolė George'ą Sorosą, o tai galėtų būti laikoma baustiniu veiksniu;
- (59) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą dėl pranešimų apie tai, kad romų bendruomenė toliau susiduria su paplitusia diskriminacija ir atskirtimi, nedarbu bei segregacija būsto ir švietimo srityse. Jis ypač nerimavo, kad, nepaisant Valstybinio švietimo akto, segregacija tebėra įsigalėjusi mokyklose, ypač bažnytinėse ir privačiose mokyklose, o romų vaikų, kurie siunčiami mokytis į mokyklas, skirtas lengvą negalią turintiems vaikams, skaičius tebėra neproporcingai didelis. Jis taip pat pažymėjo nuogąstaujant dėl paplitusių neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kurstymo politiniame diskurse, žiniasklaidoje ir internete prieš mažumas, ypač romus, musulmonus, migrantus ir pabėgėlius – taip pat ir vykstant vyriausybės remiamoms kampanijoms. Komitetas pareiškė susirūpinimą dėl antisemitinių stereotipų įsigalėjimo. Komitetas taip pat su susirūpinimu atkreipė dėmesį į įtarimus dėl nepaprastai mažo užregistruojamų neapykantos nusikaltimų skaičiaus, nes policija dažnai netiria skundų dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kurstymo bei nevykdo su tuo susijusio baudžiamojo persekiojimo. Pagaliau komitetas nuogąstavo dėl pranešimų apie policijos nuolat taikomą romų rasinio profiliavimo praktiką;
- (60) pirmosios instancijos teismo sprendime, susijusiame su byla dėl Dendešpatos kaimo, kur vietos policija baudas už smulkius eismo taisyklių pažeidimus skirdavo tik romams, pažymima, kad ši praktika liudija apie romų persekiojimą ir tiesioginę diskriminaciją, net jeigu atskiros priemonės ir buvo teisėtos. Antrosios instancijos teismas ir Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad Vengrijos piliečių laisvių sąjunga (HCLU), pateikusi *actio popularis* ieškinį, negalėjo pagrįsti diskriminacijos atvejo. Byla perduota EŽTT;
- (61) remiantis Pagrindinio įstatymo ketvirtąja pataisa, saviraiškos laisve negali būti naudojamosi siekiant pažeisti Vengrijos tautos ar bet kurios tautinės, etninės, rasinės ar religinės bendruomenės orumą. Už smurto ar neapykantos prieš bendruomenės narį kurstymą baudžiama pagal Vengrijos baudžiamąjį kodeksą. Vyriausybė sukūrė darbo grupę kovai su neapykantos nusikaltimais, kuri rengia mokymus policijos pareigūnams ir padeda aukoms bendradarbiauti su policija bei pranešti apie incidentus;

Pagrindinės migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių teisės

- (62) 2015 m. liepos 3 d. JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras pareiškė susirūpinimą dėl įstatymo dėl prieglobsčio keitimo skubos tvarka. 2015 m. rugsėjo 17 d. JT vyriausiasis žmogaus teisių komisaras pareiškė maną, kad savo elgesiu su pabėgėliais ir migrantais Vengrija pažeidė tarptautinę teisę. 2015 m. lapkričio 27 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras pareiškė, kad Vengrijos atsakas į pabėgėlių problemą

nesuderinamas su žmogaus teisėmis. 2015 m. gruodžio 21 d. JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras, Europos Taryba ir ESBO Demokratinės institucijos ir žmogaus teisių biuras primygtinai paragino Vengriją susilaikyti nuo politikos ir praktikos, kuriomis skatinama netolerancija ir baimė bei kurstoma ksenofobija pabėgėlių ir migrantų atžvilgiu. 2016 m. birželio 6 d. JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras pareiškė esąs susirūpinęs dėl daugėjančių įtarimų, jog prieglobsčio prašytojai ir migrantai Vengrijoje patiria sienos apsaugos institucijų pareigūnų smurtą, ir dėl platesnių ribojamųjų pasienyje taikomų ir teisinių priemonių, įskaitant susijusias su galimybe pasinaudoti prieglobsčio procedūromis. 2017 m. balandžio 10 d. JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras paragino nedelsiant sustabdyti asmenų perkėlimą į Vengriją pagal Dublino reglamentą. 2017 m. iš 3 397 Vengrijoje pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų atmesta 2 880, taigi atmetimo koeficientas siekia 69,1 proc. 2015 m. iš 480 teismo apeliacijų, susijusių su tarptautinės apsaugos prašymais, teigiamas sprendimas priimtas 40, t. y. 9 proc., atvejų. 2016 m. buvo pateiktos 775 apeliacijos, o teigiamas sprendimas priimtas dėl 5, t. y. dėl 1 proc. 2017 m. apeliacijų nepateikta;

- (63) 2016 m. spalio mėn. ir 2017 m. kovo mėn. Vengrijoje lankėsi Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros pagrindinių teisių pareigūnas, kuriam susirūpinimą kėlė tai, kad agentūra galimai veikia sąlygomis, kuriomis nevykdoma pareiga gerbti, saugoti ir užtikrinti Vengrijos ir Serbijos sieną kertančių asmenų teises, ir dėl to agentūra gali atsidurti padėtyje, kai *de facto* pažeidžiamos ES pagrindinių teisių chartijos nuostatos. 2017 m. kovo mėn. pagrindinių teisių pareigūnas nustatė, jog pavojus, kad agentūra dalijasi atsakomybę už pagrindinių teisių pažeidimą pagal Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų reglamento 34 straipsnį, išlieka labai didelis;
- (64) 2014 m. liepos 3 d. JT darbo grupė savavališko sulaikymo klausimais pažymėjo, kad būtina iš esmės gerinti neteisėtų prieglobsčio prašytojų ir migrantų padėtį bei skirti dėmesio priemonėmis, kuriomis būtų užtikrinta apsauga nuo savavališko laisvės atėmimo. Panašų susirūpinimą dėl sulaikymo – visų pirma kalbant apie nelydimus nepilnamečius – savo ataskaitoje, po apsilankymo Vengrijoje paskelbtoje 2014 m. gruodžio 14 d., pareiškė Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras. 2015 m. spalio 21–27 d. Vengrijoje lankėsi Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą atstovai savo ataskaitoje atkreipė dėmesį į tai, kad pateikta nemažai užsienio piliečių (įskaitant nelydimus nepilnamečius) skundų dėl patirtos policijos pareigūnų ir ginkluotų apsaugininkų, dirbančių elgesio imigracijos ar prieglobsčio prašytojų sulaikymo įstaigose, fizinės jėgos. 2017 m. kovo 7 d. JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras pareiškė esąs susirūpinęs dėl naujojo įstatymo, dėl kurio balsavo Vengrijos parlamentas ir kuriuo numatomas privalomas visų prieglobsčio prašytojų, įskaitant vaikus, sulaikymas visu prieglobsčio procedūros laikotarpiu. 2017 m. kovo 8 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras paskelbė pareiškimą, kuriame panašiai nuogąstavo dėl šio įstatymo. 2017 m. kovo 31 d. JT kankinimo prevencijos pakomitetas primygtinai paragino Vengriją nedelsiant spręsti klausimą dėl perteklinio sulaikymo naudojimo ir ieškoti alternatyvų;
- (65) EŽTT savo 2016 m. liepos 5 d. sprendime byloje *O. M. prieš Vengriją* pažymėjo, kad, pritaikius sulaikymą, faktiškai prilygusį savivalei, buvo pažeista teisė į laisvę ir saugumą. Visų pirma valdžios institucijos nesiėmė atsargumo priemonių, kai nurodė sulaikyti ieškovą neatsižvelgusios į tai, ar pažeidžiamiesiems asmenims – pvz., LGBT asmenims, kuriems priskiriamas ir ieškovas – saugu būti kartu su kitais sulaikytaisiais, nes dauguma jų atvyksta iš šalių, kuriose stipriai įsigalėję kultūriniai ar religiniai prietarai tokių asmenų atžvilgiu. Šis sprendimas dar nevykdomas;

- (66) 2017 m. birželio 12–16 d. Serbijoje ir dviejose tranzito zonose Vengrijoje lankėsi Europos Tarybos generalinio sekretoriaus specialusis įgaliotinis migracijos ir pabėgėlių klausimais. Savo ataskaitoje specialusis įgaliotinis pažymėjo, jog tai, kad migrantai ir pabėgėliai jėga išstumiami iš Vengrijos atgal į Serbiją, kelia susirūpinimą pagal EŽTK 2 straipsnį (teisė į gyvybę) ir 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas). Specialusis įgaliotinis taip pat pažymėjo, kad dėl ribotos prieglobsčio prašytojų įleidimo į Reskės ir Tompos tranzito zonas praktikos prieglobsčio prašytojams neretai tenka ieškoti neteisėtų būdų kirsti sieną, naudojantis kontrabandininkų ir prekyautojų žmonėmis paslaugomis, įskaitant visą su tuo susijusią riziką. Jis pažymėjo, jog pagal prieglobsčio procedūras, kurios taikomos tranzito zonose, nėra numatytos deramos apsaugos priemonės, kad prieglobsčio prašytojai būtų apsaugoti nuo grąžinimo į šalį, kur jie rizikuotų patirti elgesį, nesuderinamą su EŽTK 2 ir 3 straipsnių nuostatomis. Baigdamas specialusis įgaliotinis pažymėjo, jog būtina, kad Vengrijos teisės aktai ir praktika atitiktų EŽTK reikalavimus. Specialusis įgaliotinis parengė keletą rekomendacijų, įskaitant raginimą Vengrijos valdžios institucijoms imtis reikiamų priemonių – taip pat ir peržiūrint atitinkamą teisės aktų sistemą bei pakeičiant susijusią praktiką – siekiant užtikrinti, kad nė vienas prie sienos atvykstantis arba Vengrijos teritorijoje esantis užsienio pilietis neatsisakytų ketinimo pateikti tarptautinės apsaugos prašymą. 2017 m. liepos 5–7 d. Europos Tarybos Lansarotės komiteto (Europos Tarybos vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos konvencijos šalių komitetas) atstovai taip pat lankėsi dviejose tranzito zonose ir parengė įvairias rekomendacijas, įskaitant raginimą pasirūpinti, kad visi jaunesni nei 18 metų amžiaus asmenys būtų traktuojami kaip vaikai, nediskriminuojant jų dėl amžiaus, ir užtikrinti, kad visi Vengrijos jurisdikcijoje esantys vaikai būtų apsaugoti nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos, bei sistemingai juos siųsti į įprastas vaikų apsaugos institucijas, kad jie būtų apsaugoti nuo galimo suaugusiųjų ar paauglių seksualinio išnaudojimo ar seksualinės prievartos tranzito zonose. Europos Tarybos Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupės (GRETA) delegacija, kuri Vengrijoje – įskaitant dvi tranzito zonas – lankėsi 2017 m. gruodžio 18–20 d., nustatė, kad tranzito zona, kuri faktiškai yra laisvės atėmimo vieta, negali būti laikoma tinkama ir saugia vieta prekybos žmonėmis aukoms apgyvendinti. Ji paragino Vengrijos valdžios institucijas priimti teisės aktų sistemą, skirtą prekybos žmonėmis aukoms tarp trečiųjų šalių piliečių, kurie nėra teisėti gyventojai, atpažinti, ir tobulinti savo procedūras, pagal kurias prekybos žmonėmis aukos būtų atpažįstamos tarp prieglobsčio prašytojų ir neteisėtų migrantų. Nuo 2018 m. sausio 1 d. taikomi papildomi teisės aktai, kuriais apskritai didelis dėmesys skiriamas nepilnamečiams, o ypač – nelydimiems nepilnamečiams. Be kita ko, buvo sukurta speciali mokymo programa nepilnamečiams prieglobsčio prašytojams. Europos komisija kovai su rasizmu ir netolerancija savo išvadose dėl rekomendacijų Vengrijai įgyvendinimo, paskelbtose 2018 m. gegužės 15d., pažymėjo pripažįstanti, kad dėl masinio migrantų ir pabėgėlių atvykimo Vengrijai teko atremti didžiulius iššūkius, tačiau komisiją pribloškė atsakomosios priemonės, kurių buvo imtasi, ir smarkus padėties pablogėjimas nuo tada, kai buvo paskelbta jos penktoji ataskaita. Valdžios institucijos turėtų nedelsdamos nutraukti sulaikymą tranzito zonose – visų pirma kalbant apie šeimas su vaikais ir visus nelydimus nepilnamečius;
- (67) 2018 m. rugpjūčio viduryje imigracijos institucijos nustojo tiekti maistą suaugusiems prieglobsčio prašytojams, kurie prašymus nesuteikti prieglobsčio apskundė teisme. Keletas prieglobsčio prašytojų kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą (EŽTT) dėl laikinųjų priemonių, kad vėl gautų maisto. EŽTT nustatė laikinasias priemones dviem atvejais 2018 m. rugpjūčio 10 d. ir vienu atveju 2018 m. rugpjūčio 16 d. ir nurodė tiekti

maistą pareiškėjams. Vengrijos valdžios institucijos įvykdė teismo sprendimus;

- (68) EŽTT savo 2017 m. kovo 14 d. sprendime byloje *Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* nustatė, kad buvo pažeista pareiškėjo teisė į laisvę ir saugumą. EŽTT taip pat nustatė, kad, pareiškėjus išsiuntus į Serbiją, buvo pažeistas nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimas, o, atsižvelgiant į sulaikymo sąlygas Reskės tranzito zonoje, buvo pažeista teisė į veiksmingą teisinę gynybą. Šiuo metu bylą rengiasi nagrinėti EŽTT didžioji kolegija;
- (69) 2018 m. kovo 14 d. Kipre gyvenantis siras Ahmed H., 2015 m. rugsėjo mėn. mėginęs padėti savo šeimai pabėgti iš Sirijos bei kirsti Serbijos ir Vengrijos sieną, Vengrijos teismo buvo nuteistas 7 metų įkalinimo bausme ir išsiuntimu iš šalies 10 metų, apkaltinus jį teroro aktų vykdymu, taigi kyla klausimas dėl tinkamo kovos su terorizmu įstatymų taikymo Vengrijoje ir dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą;
- (70) ESTT savo 2017 m. rugsėjo 6 d. sprendimu sujungtose bylose C-643/15 ir C-647/15 visiškai atmetė Slovakijos ir Vengrijos pateiktus ieškinius dėl laikinojo privalomo prieglobsčio prašytojų perkėlimo mechanizmo, vadovaujantis Tarybos sprendimu (ES) 2015/1601. Tačiau, teismui priėmus šį sprendimą, Vengrija Tarybos sprendimo nevykdė. 2017 m. gruodžio 7 d. Komisija nusprendė kreiptis į ESTT dėl to, kad Čekijos Respublika, Vengrija ir Lenkija nevykdo savo teisinių prievolių, susijusių su perkėlimu;
- (71) 2017 m. gruodžio 7 d. Komisija nusprendė pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš Vengriją dėl jos teisės aktų dėl prieglobsčio ir išsiuntė pagrįstą nuomonę. Komisijos nuomone, Vengrijos teisės aktai neatitinka Sąjungos teisės, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2013/32/ES¹, 2008/115/EB² ir 2013/33/ES³ bei keleto ES pagrindinių teisių chartijos nuostatų. 2018 m. liepos 19 d. Komisija nusprendė kreiptis į ESTT dėl to, kad Vengrijos prieglobsčio ir grąžinimo teisės aktai neatitinka Sąjungos teisės;
- (72) JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą dėl to, kad 2017 m. kovo mėn. priimtas Vengrijos įstatymas, pagal kurį visus prieglobsčio prašytojus, išskyrus nelydimus vaikus, kurie, kaip nustatoma, yra jaunesni nei 14 metų amžiaus, automatiškai leidžiama perkelti į tranzito zonas jų prieglobsčio procedūros trukmės laikotarpiu, neatitinka teisinių standartų, nes leidžiama taikyti ilgą neapibrėžtos trukmės sulaikymo laikotarpį, nesama jokių teisių reikalavimų konkrečiai kiekvieno susijusio asmens padėčiai skubiai įvertinti ir procedūrinių saugiklių, kad būtų galima svariai užginčyti perkėlimą į tranzito zonas. Komitetas ypač nerimavo dėl pranešimų apie tai, kad Vengrijoje veikiančiose sulaikymo įstaigose plačiai taikoma automatiško imigrantų sulaikymo praktika, ir nuogąstavo, kad asmens laisvės apribojimai naudojami kaip bendro pobūdžio priemonė,

¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013 6 29, p. 60).

² 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008 12 24, p. 98).

³ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013 6 29, p. 96).

skirta atgrasyti nuo neteisėto atvykimo, o ne kaip priemonė rizikai kiekvienu atskiru atveju nustatyti. Be to, susirūpinimą komitetui kėlė įtarimai dėl prastų sąlygų kai kuriose sulaikymo įstaigose. Jis su susirūpinimu atkreipė dėmesį į įstatymą dėl imigrantų išstūmimo, pradėtą taikyti 2016 m. birželio mėn., pagal kurį policijai leidžiama kolektyviai iš šalies išsiųsti visus asmenis, kurie kerta sieną neteisėtai ir yra sulaikomi Vengrijos teritorijoje 8 km spinduliu nuo sienos (vėliau šis atstumas buvo išplėstas ir apima visą Vengrijos teritoriją), bei į Dekretą Nr. 191/2015, pagal kurį Serbija įvardijama kaip saugi trečioji šalis, leidžiant išstumti Vengrijos pasienyje su Serbija esančius žmones. Komitetas su susirūpinimu atkreipė dėmesį į pranešimus apie tai, kad žmonės išstumiami nesirenkant ir kad asmenų, kurių atžvilgiu buvo pritaikyta ši priemonė, galimybės pateikti prieglobsčio prašymą arba teisės pateikti skundą labai ribotos. Jis taip pat su susirūpinimu atkreipė dėmesį į pranešimus apie kolektyvinį išsiuntimą jėga, įskaitant įtarimus, kad žmonės buvo stipriai mušami, puldomi policijos šunų ir apšaudomi guminėmis kulkomis – dėl to kai kurie patyrė sunkius sužeidimus, o gyvybės neteko mažiausiai vienas prieglobsčio prašytojas. Susirūpinimą jam kėlė ir pranešimai, kad vaikų prieglobsčio prašytojų ir nelydimų nepilnamečių amžiaus patikrinimas tranzito zonoje atliekamas netinkamai, kad jo metu smarkiai pasikliaujama eksperto vizualine apžiūra ir kad jis yra netikslus, taip pat pranešimai apie įtarimus, kad šie prieglobsčio prašytojai neturi deramų galimybių naudotis švietimo, socialinėmis ir psichologo paslaugomis bei teisine pagalba. Remiantis naujuoju pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos tvarka ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES, medicininis amžiaus nustatymas yra laikytinas kraštutine priemone;

Ekonominės ir socialinės teisės

- (73) 2012 m. vasario 15 d. ir 2012 m. gruodžio 11 d. JT specialusis pranešėjas ypač didelio skurdo ir žmogaus teisių klausimais bei JT specialusis pranešėjas teisės į deramą būstą klausimais paragino Vengriją persvarstyti teisės aktus, pagal kuriuos vietos valdžios institucijoms leidžiama bausti už benamystę, ir palaikyti Konstitucinio Teismo sprendimą dėl benamystės dekriminalizavimo. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras savo ataskaitoje, 2014 m. gruodžio 16 d. paskelbtoje po apsilankymo Vengrijoje, pažymėjo esant susirūpinęms dėl priemonių, kurių imtasi siekiant uždrausti nakvoti gatvėje ir statyti namelius bei lūšnas ir kurias daugelis apibūdina kaip praktinį benamystės kriminalizavimą. Komisaras primygtinai ragino Vengrijos valdžios institucijas ištirti pranešimus apie priverstinio iškeldinimo be alternatyvaus sprendimo atvejus, taip pat atvejus, kai dėl prastų socioekonominių sąlygų iš šeimų paimami vaikai. JT Žmogaus teisių komitetas savo 2018 m. balandžio 5 d. baigiamosiose išvadose pareiškė susirūpinimą dėl valstybinių ir vietos teisės aktų, grindžiamų Pagrindinio įstatymo ketvirtąja pataisa, pagal kuriuos nemažai viešųjų erdvių priskiriamos vietoms, kuriose draudžiama nakvoti, ir numatomos faktinės bausmės už benamystę. 2018 m. birželio 20 d. Vengrijos parlamentas priėmė Pagrindinio įstatymo septintąją pataisą, pagal kurią uždrausta nuolat gyventi viešojoje vietoje. Tą pačią dieną JT specialusis pranešėjas teisės į deramą būstą klausimais Vengrijos veiksmus siekiant kriminalizuoti benamystę pavadino žiauriais ir nesuderinamais su tarptautinės žmogaus teisių teisės nuostatomis;
- (74) 2017 m. Europos socialinių teisių komiteto išvadose pažymima, kad Vengrija nesilaiko Europos socialinės chartijos, nes savarankiškai dirbantys asmenys ir namų ūkio bei kitų kategorijų darbuotojai nėra saugomi darbuotojų saugos ir sveikatos nuostatomis, kad priemonės, kurių imtasi siekiant sumažinti gimdyvių mirtingumą, yra nepakankamos,

kad minimali senatvės pensija yra nepakankamo dydžio, kad minimali paramos ieškančiajam darbo suma yra nepakankama, kad maksimalus laikotarpis, kuriuo ieškančiajam darbo mokamos išmokos, yra per trumpas ir kad minimali reabilitacijos ir neįgalumo išmokos suma tam tikrais atvejais nepakankama. Komitetas taip pat nustatė, kad Vengrija nesilaiko Europos socialinės chartijos, nes socialinė parama, mokama vienišiams išteklių neturintiems asmenims, įskaitant vyresnio amžiaus asmenis, yra nepakankamo dydžio, teisėtai apsigyvenusiems visų minėtosios chartijos šalių piliečiams neužtikrinamos vienodos galimybės naudotis socialinėmis paslaugomis ir nenustatyta, kad būsto pažeidžiamoms šeimoms pasiūla būtų pakankama. Kalbant apie profesinių sąjungų teises, komitetas pažymėjo, kad nepakankamai užtikrinama darbuotojų teisė į mokamas atostogas, kad nesiimama priemonių siekiant paskatinti sudaryti kolektyvines sutartis, nors darbuotojų apsauga taikant šias sutartis Vengrijoje akivaizdžiai silpna, o valstybės tarnyboje teisė paskelbti streiką palikta tik toms profesinėms sąjungoms, kurios yra su vyriausybe sudarytos sutarties šalys. Kriterijai, pagal kuriuos apibrėžiami valstybės tarnautojai, kuriems atsisakoma suteikti teisę streikuoti, nepatenka į chartijos taikymo sritį. Valstybės tarnybos profesinės sąjungos gali paskelbti streiką tik pritarus susijusių darbuotojų daugumai;

- (75) Viktoro Orbano vyriausybei priėmus vadinamojo Akto dėl streikų pakeitimą, nuo 2010 m. gruodžio mėn. streikai Vengrijoje tapo iš principo neteisėtais. Pasikeitusi padėtis reiškia, kad streikai iš principo bus leidžiami bendrovėse, kurias su vyriausybės administracija sieja viešųjų paslaugų sutartys. Šis pakeitimas netaikomas profesinėms grupėms, kurios paprasčiausiai neturi tokios teisės, pvz., traukinio mašinistams, policijos pareigūnams, medikams ir skrydžių vadovams. Problema slypi kitur – ji labiausiai susijusi su darbuotojų, kurie turi balsuoti dėl streiko, norint, kad jį būtų galima surengti, procentine dalimi, t. y. iki 70 proc. Tuomet sprendimą dėl streiko teisėtumo turi priimti darbo teismas, kuris yra visiškai pavaldus valstybei. 2011 m. buvo pateiktos devynios paraiškos siekiant gauti leidimą streikuoti. Septynios iš jų buvo atmestos nenurodžius priežasties. Dvi iš jų buvo išnagrinėtos, bet, kaip paaiškėjo, priimti sprendimo buvo neįmanoma;
- (76) JT Vaiko teisių komitetas savo ataskaitoje „Baigiamosios pastabos dėl sujungtų trečiosios, ketvirtosios ir penktosios periodinių ataskaitų dėl Vengrijos“, paskelbtoje 2014 m. spalio 14 d., pareiškė susirūpinimą dėl to, kad daugėja atvejų, kai vaikai paimami iš savo šeimų dėl prastos socioekonominės padėties. Tėvai gali netekti savo vaiko dėl nedarbo, socialinio būsto stygiaus ir vietos laikinojo apgyvendinimo įstaigose trūkumo. Remiantis Europos romų teisių centro atliktu tyrimu, dėl šios praktikos neproporcingai nukenčia romų šeimoms ir vaikais;
- (77) Komisija savo 2018 m. gegužės 23 d. rekomendacijoje, susijusioje su Tarybos rekomendacija dėl 2018 m. Vengrijos nacionalinės reformų programos ir apimančioje Tarybos nuomonę dėl 2018 m. Vengrijos konvergencijos programos, pažymėjo, kad asmenų, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, dalis 2016 m. sumažėjo iki 26,3 proc., tačiau tebeviršija Sąjungos vidurkį. Apskritai vaikams gresia didesnis skurdo pavojus negu kitų amžiaus grupių asmenims. Minimalias pajamas užtikrinančių išmokų dydis vienam namų ūkiui nesiekia 50 proc. skurdo ribos, taigi yra vienas mažiausių Sąjungoje. Bedarbio pašalpų tinkamumas vertintinas kaip labai mažas: maksimali 3 mėnesių trukmė yra trumpiausia Sąjungoje ir atitinka maždaug tik ketvirtį vidutinės laiko trukmės, reikalingos asmeniui susirasti darbą. Be to, išmokų dydis yra vienas mažiausių Sąjungoje. Komisija rekomendavo gerinti socialinės paramos ir bedarbio išmokų tinkamumą ir sumą;

- (78) 2018 m. [...] Taryba išklausė Vengriją vadovaudamasi ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi;
- (79) dėl šių priežasčių remiantis ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi turėtų būti konstatuota, jog yra iškilęs aiškus pavojus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia ES sutarties 2 straipsnyje nurodytas vertybes,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga.

2 straipsnis

Taryba rekomenduoja, kad Vengrija per tris mėnesius nuo pranešimo apie šį sprendimą imtųsi šių veiksmų: [...].

3 straipsnis

Šis sprendimas įsigalioja [...] dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

4 straipsnis

Šis sprendimas skirtas Vengrijai.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas